

**ХЭНТИЙ АЙМГИЙН БОР-ӨНДӨР СУМЫН
“БОР-ӨНДӨР, АДАГИЙН ДАЛД УУРХАЙ БА БАЯЖУУЛАХ ҮЙЛДВЭР”
ТӨСЛИЙН 2023 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН
ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН**

Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн дугаар: MV-000174

Аж ахуйн нэгжийн регистрийн дугаар: 2550466

2023 ОН

АГУУЛГА

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	3
А. ХАЯГИЙН ХЭСЭГ.....	3
Б. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ.....	4
В. ТЕХНОЛОГИЙН ТОВЧ ТАЙЛБАР.....	5
Далд уурхайн ажил.....	5
Өрөмдлөг тэсэлгэний ажил.....	6
Баяжуулалт, боловсруулалтын технологи, уурхайн хаягдлын аж ахуй.....	7
Уурхайн ус таталт ба усан хангамж.....	8
Баяжуулах үйлдвэр.....	9
“Бор-Өндөр” УБҮ-ийн баяжуулах фабрикийн тоног төхөөрөмжийн схем.....	11
“Бор-Өндөр” УБҮ-ийн Баяжуулах фабрикийн тоног төхөөрөмж.....	13
“Бор-Өндөр” УБҮ-ийн Бор-Өндөрийн далд уурхайн ашиглалтын техник, тоног төхөөрөмжийн жагсаалт.....	16
2. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ.....	19
Голлох сөрөг нөлөөлөл.....	19
I. Хөрсний элэгдэл-эвдрэл бохирдол.....	19
II. Агаарын бохирдол.....	20
III. Гадаргын ба газрын доорх ус.....	20
IV. Ургамлан нөмрөгийн өөрчлөлт, амьтны аймагт нөлөөлөх хүчин зүйлс.....	22
3. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТ.....	24
I. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	Error! Bookmark not defined.
II. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө.....	Error! Bookmark not defined.
III. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	Error! Bookmark not defined.
IV. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө ...	Error! Bookmark not defined.
V. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө .	Error! Bookmark not defined.
VI. Химийн бодисын эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	Error! Bookmark not defined.
VII. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө.....	Error! Bookmark not defined.
VIII. Тухайн жилийн БОМТ-г хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	Error! Bookmark not defined.
IX. Тухайн жилийн БОМТ-ний хэрэгжилтийг олон нийтэд тайлагнах	Error! Bookmark not defined.
X. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	Error! Bookmark not defined.

Х. Нөхөн сэргээлтийн мэдээлэл.....	32
4. БОР-ӨНДӨР УБУ-ИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ 2023 ОНЫ ЗАРДЛЫН ТАЙЛАН... Error! Bookmark not defined.	
5. ХАВСАРГАСАН МАТЕРИАЛУУД..... Error! Bookmark not defined.	

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

А. ХАЯГИЙН ХЭСЭГ

1	ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД		
1.	Аж ахуйн нэгжийн нэр		“Монголросцветмет” ТӨҮГ
2.	Улсын бүртгэлийн дугаар		9019029071, регистр 2550466
3.	Үйлдвэрийн нэр		Бор-Өндөр УБҮ
4.	Ордын нэр		Бор-Өндөр, Адаг
5.	ордын байршил	нийслэл/ хот/ аймаг	Хэнтий
6.		сум/дүүрэг	Бор-Өндөр сум.
7.	Ашигт малтмалын төрөл		Хайлуур жонш
8.	Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн дугаар		MV-000174, MV-000173
9.	Ашиглалт эхэлсэн огноо		1981
10.	Аж ахуйн нэгжийн хаяг	Аймаг/хот	Хэнтий аймаг
11.		Сум/дүүрэг	Бор-Өндөр.
12.		Баг/хороо	Холбоо-1
13.		Гудамж/байр	Үйлдвэрийн район
14.		Шуудангийн хайрцаг	Хэнтий, Бор-Өндөр 213722
15.		Утас	70567148
16.		Факс	70567 507
17.		Гар утас	98552017
18.		Электрон шуудан	Bor-undur@monros.mn
19.		Вэб хуудас	Bor-undur@monros.mn
20.	Захирлын хаяг	Нэр	Б.Магсаржав.
21.		Утас	70567-148
22.		Факс	70567-507
23.		Электрон шуудан	Bor-undur@monros.mn
24.	ТЭЗҮ хийсэн огноо		2017
25.	Ашиглах хугацаа		25 жил
26.	Жилийн хүчин чадал		200,0 мян.тн

Б. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

«Бор-Өндөр» УБҮ нь Улаанбаатар хотоос зүүн урд зүгт 285 км-т, Өндөрхаан хотоос баруун урагш 180 км-т Хэнтий аймгийн Бор-Өндөр сумын нутагт оршино.

Бор-Өндөрийн орд дээр хүдэр олборлох зөвшөөрлийг хуулийн дагуу MV-000174 (1995.08.18) тоот тусгай зөвшөөрөл авсан. Тус орд газар нь манай улсын томоохон ашигт малтмалын нөөц ба 1982 оноос хайгуул-ашиглалтын үйлдвэрийн журмаар жилд 100,0 мян.тн хүдэр олборлох хүчин чадлаар ажиллаж эхэлсэн.

Баяжуулах үйлдвэрийн эхний ээлжийг жилд 400,0 мян.тн хүдэр боловсруулах хүчин чадалтайгаар 1985 онд ашиглалтанд өгсөн ба бүрэн хүчин чадлын (жилд 600,0 мян.тн хүдэр боловсруулах) түвшинд 1990 онд хүрч, олон улсын стандартат тэнцсэн өндөр чанарын хайлуур жоншны баяжмал үйлдвэрлэж эхэлсэн нь улс орны экспортын хүчин чадлыг нэмэгдүүлэхэд жинтэй хувь нэмэр оруулсан юм. Хайлуур жоншны бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж, экспортод гаргах хэмжээгээр УБҮ нь дэлхийн гол үйлдвэрлэгчдийн дотор эхний тавд орж байна.

2009 онд Баяжуулах фабрикт техникийн шинэчлэл хийсэн нь өндөр чанарын хайлуур жоншны баяжмал үйлдвэрлэлтийн хэмжээг ихээхэн өсгөв.

1982-2017 оны хугацаанд Бор-Өндөр УБҮ-ийн ил ба далд уурхайнуудад (Бор-Өндөр, Адаг, Бор-Хужир, Хөх-Дэл, Бужигар) 9658 мян.тн хүдэр олборлосон байна. Үүнээс гадна УБҮ-т «Монголросцветмет» ТӨҮГ-ын бусад үйлдвэрүүд Өргөн, Айраг, Бэрх, Хажуу-Улааны уурхайнуудаас мөн хүдэр ирж байв.

1986-2017 оны хооронд УБҮ-ийн Баяжуулах фабрикт 12685,0 мян.тн хүдэр боловсруулсан байна. Энэ хүдрээс 3187,0 мян.тн хайлуур жоншны бүтээгдэхүүн гарган авсан байна. Орос, Украин, Япон, АНУ, Солонгос, Энэтхэг болон бусад орнуудын үйлдвэрүүдманай бүтээгдэхүүний үндсэн хэрэглэгчид болно.

Өнөөдөр «Бор-Өндөр» УБҮ-ийн бүтцэд:

- Жилд 300,0 мян.тн хүдэр олборлох хүчин чадалтай Уулын цех, 200,0 мян.тн-ы хүчин чадалтай Адаг-Хөшөөтийн далд уурхайнууд;
- Жилд 60,0 мян.тн хүдэр олборлох Хөх-Дэлийн ил уурхай
- Жилд 600,0 мян.тн. хүдэр боловсруулж, 150,0 мян.тн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх хүчин чадалтай Баяжуулах фабрик;
- Жилд 500,0 мян. тн төмрийн хүдэр боловсруулах хучин чадал бүхий Баргилтын ордын төмрийн хүдэр боловсруулах соронзон ангилуурын хэсэг;
- Өндөр чанарын баяжмал үйлдвэрлэх шугам;
- Савлах цех;
- Бүтээгдэхүүн хадгалах агуулахууд;
- Хий шахах станц;
- Эрчим хүчний цех;

- Дулааны станц;
- Төмөр замын цех;
- Автотээврийн цех;
- Төв засвар-механикийн цехүүд орж ажиллаж байна.

УБҮ-ийн ил ба далд уурхайнууд жилд нийт 150 мян.тн хүдэр олборлож байна.

Үйлдвэрийн болон ахуйн бааз нь уурхайчдын Бор-Өндөр хот болно. Тэнд нийгэм соёлын зориулалттай бүх объектууд байдаг. Уурхайн тосгон, УБҮ нь Орос-Монгол-Хятадын олон улсын төмөр замын зангилаа Айрагийн станцтай төмөр замаар (55 км) холбогдсон байна.

Бор-Өндөрийн УБҮ нь хотожсон үйлдвэр бөгөөд одоо үйлдвэрт 1270 орчим ажилтан ажиллаж байна.

В. ТЕХНОЛОГИЙН ТОВЧ ТАЙЛБАР

Далд уурхайн ажил

Бор-Өндөрийн ордуудын 2023 оны уулын ажлын төлөвлөгөөг ашиглалтын техник эдийн засгийн үндэслэл, ашиглалтын систем, технологийн дагуу боловсруулан, далд уурхайн аргаар 26,76% агуулагатай 94.0 мянган тонн хүдэр олборлохоор төлөвлөж байгаагаас Бор-Өндөрийн ордын 1,5,6,11,13-р хүдрийн биетүүдээс олборлохоор төлөвлөв.

Бор-Өндөрийн ордын 1 болон 6–р хүдрийн биетүүд дээр 2021 онд үндсэн малталт 536 т.м, 4271 м³, бэлтгэл малталт 815 т.м, 5722 м³, ашиглалт хайгуулын малталт 52 т.м, 364 м³, нийтдээ 1403 тууш метр урт, 10357 м³ уулын цул бүхий нэвтрэлтийн ажил хийгдэхээр төлөвлөгдсөн болно. Мөн Бор-Өндөрийн ордын 1 болон 6–р хүдрийн биетүүд дээр 30 тууш метр урт, 126 м³ уулын цул бүхий огтлол малталт нэвтрэхээр төлөвлөөд байна.

Бор-Өндөрийн ордын далд уурхай нь “**Ашиглалтын**” болон “**Хайгуулын**” гэсэн хүн, ачаа зөөх зориулалттай үндсэн 2 босоо ам ашиглагдаж байна. Ашиглалтын ажил явагдаж байгаа түвшин хоорондын зай 50м (+1260м, +1210м, +1160м, +1110м) түвшин тутамд хэвтээ малталт квершлагаар хүдрийн биетийг нээн ашиглалт явуулж байна. +1260м-с +1210м, +1060м-с +1045м түвшин хооронд налуу малталтаар нэвтэрч өөрөө явагч ачигч, зөөгч машинуудыг ашиглаж уулын нэвтрэлт болон олборолтын ажлууд явуулж байна. 2020 онд Бор-Өндөрийн ордын 1-р хүдрийн биетэд 1-413-с 1-414 дэд давхаргаар цооногоор нураалтын системээр олборлолтын ажил. 5,6,11,13-р хүдрийн биет дээр +1260 түвшингээс налуу малталт эхлэн бл-11-300, 13-300-г налуу малталт эхлэн 1-р дэд давхарга нээх нэвтрэлтийн ажил, 6-р хүдрийн биет бл-6-500 1110-1060 м, 5-р хүдрийн биет бл-5-500 1060-1045 түвшинд ашиглах ба орчин үеийн бүтээмж өндөртэй өөрөө явагч ачигч зөөгч JCCY2, JKQ-10 маркын машинуудын тусламжтайгаар 6-р хүдрийн биет дээр +1060 түвшингээс налуу малталт эхлэн бл-6-500-аас хүдэр олборлолт болон нэвтрэлтийн ажил хийхээр төлөвлөөд байна.

Бор-Өндөрийн уулын цехийн ажилчдын газрын дээр ажиллагсад ажлын цагийн үргэлжлэх хугацаа 8 цаг, газрын доор ажиллагсад 7 цагын хугацаатай ажиллана. Уурхай нь бүтэн жилийн турш 7 ажлын өдөр, хоногт 3 ээлжээр гулсах горимоор ажилладаг. Далд уурхайн мастер, усчин, өргөх хэсгийн их амны дохиочин, машинч нар 7 ажлын өдөр, хоногт 3 ээлжээр гулсах горимоор ажиллана. Уулын нэвтрэлтийн ажил болон олборлолтын ажилд гарах мөргөцөгийн ажилчид 7 хоногийн ажлын 5 өдөр хоногт 3 ээлжээр гулсах горимоор ажиллахаар төлөвлөж байна.

Ачилт цэвэрлэгээний ажлыг хаман татагч ЛС30, ЛС15, ачигч машин ППН1с-р, шпурын өрөмдлөгийн ажлыг ҮТ28, ҮТ24-р гүйцэтгэнэ. Цооногын өрөмдлөгөд KDX-100A, ЛПСЗУ маркын өрмүүдийг ашиглан өрөмдөхөөр төлөвлөж байна. Мөн уулын нэвтрэлт болон хүдэр олборлолт, тээвэрлэлтийн ажилд өөрөө явагч техникүүд БНХАУ-н 2 JCCY2 маркын ачигч, 2 JKQ-10 маркын автосамсволыг, ВГ2,2, ВБР1,6 маркын тэргэнцэр, К10, К7 маркын цахилгаан тэргийг ашиглан төмөр замаар босоо ам руу тээвэрлэн хүргэж, цааш босоо амаар клетээр дээш газрын гадаргад гаргана.

Бор-Өндөрийн далд уурхайн ордын талбайд тархан байрласан хүдрийн биетүүтээс хамаарч “Үлээх” хэлбэрийн агааржуулалтыг сонгож авсан болно. Уулын малталтуудыг агааржуулах агаарыг ажлын түвшинд агааржуулалтын босоо малталтуудаар төв агааржуулах төхөөрөмж ВОД 21-ээр цэвэр агаар өгөгдөнө. Өгөгдсөн цэвэр агаар квершлаг ,штрек, босоо малталтуудаар дамжин нэвтрэлт болон хүдрийн биетүүдийн хүдэр олборлох мөрөгцгүүдэд хүрнэ. Хүдэр нураан олборлох мөрөгцгүүд болон нэвтрэлтийн мөрөгцгүүдэд уурхайн төв агааржуулах төхөөрөмжөөр өгөгдөх цэвэр агаарын хэмжээ дутмаг үед, агааржуулалтыг зөөврийн агааржуулах төхөөрөмжөөр дамжуулан агааржуулалт хийгдэнэ. Агааржуулалтын явцад бохир агаарын урсгал хүдрийн биетүүдийн жигүүрт орших босоо малталтуудаар гадагшлана. Агаарын урсгалын хурд, найрлагыг агааржуулалтын алба, аврах ангитай хамтран байнга шалгаж хяналтанд байлгадаг ба хагас жилд нэг комисс гарган аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөний дагуу уурхайн агаарын урсгалыг эргүүлж шалгадаг.

Өрөмдлөг тэсэлгээний ажил

а) Өрөмдлөг.

Бор-Өндөрийн уурхайд Олборлох хүдрийг гүний цооногийг 105-110 диаметртай өрөмддөг. Өрмийн машины марк KDX-100A, ЛПС-ЗУ, БП-100. 1 болон 6-р хүдрийн биет дээр цацраг хэлбэрээр гүний цооногийн өрөмдлөг хийж гүйцэтгэнэ.

Нэвтрэлтийн бэлтгэл малталтуудыг перфораторуудаар өрөмддөг. Перфораторуудын марк нь ҮТ-28 болон хаман татагч (Лебедка) ЛС-17, ЛС-30, мөн уулын цул ачигч ППН-1с, цахилгаан тэрэг КР-7 ашиглаж байна. 5 болон 6-р хүдрийн биетүүдийн блокуудад өөрөө явагч зөөвөрлөгч, тээвэрлэгч JCCY-2м машин, автосамсвол JKQ-10 тоног төхөөрөмжүүдийг хэрэглэж байна. Харин ил уурхайн ажилд цооног өрөмдөгч СБУ-100, перфоратор ҮТ-28 зэрэг төхөөрөмжүүдийг хэрэглэж байгаа бөгөөд цооногийн диаметр 110 мм хүртэл байна.

б) Тэсэлгээний ажил.

Тэсэлгээний ажлыг “Тэсэлгээний аюулгүй ажиллагааны нэгдсэн дүрэм”-ийн дагуу явуулдаг. Бүх малталтуудын өрөмдлөг тэсэлгээний паспортой бөгөөд түүний дагуу тэсэлгээний ажил явагддаг. Уул геологийн болон уулын малталтын онцлогоос хамаарч тэсэлгээний төрөл бүрийн аргыг хэрэглэдэг.

Далд уурхайн тэсэлгээний ажилд эмульс Ø32, игданит А6 тэсрэх бодис, гал дамжуулах шижим, цочир дамжуулах шижим, СИНВ, бялт, цахилгаан бялт зэрэг хэрэгслүүдийг хэрэглэхээр төлөвлөөд байна. Гал, цахилгаан, хосолсон аргаар нэвтрэлт, олборлолтийн тэсэлгээний ажлыг явуулж байна. 15-20м урттай цооногуудыг цэнэглэгч «Ульба 150» маркын машинаар эммулин, болон ЭНТБ-р цэнэглэж байна. Шпурыг цэнэглэхдээ бортгон өдөөгчөө гар аргаар саваа модны тусламжтайгаар хийж, энгийн тэсрэх бодисыг КЕРУЛЕН5 маркийн гар хийн буугаар цэнэглэнэ. Тэсэлгээний ажилыг тэсрэх материал, тэсэлгээний ажил явуулах тусгай зөвшөөрөл, өрөмдлөг тэсэлгээний ажлын паспорт, тэсэлгээний ажлын аюулгүй ажиллагааны дүрмийн дагуу инженер техникийн ажилтны хяналтан доор гүйцэтгэгддэг.

Баяжуулалт, боловсруулалтын технологи, уурхайн хаягдлын аж ахуй

Баяжуулалтын технологи, технологийн схем, ашиглагдах тоног төхөөрөмж, эрдэс авалт, бүтээгдэхүүний чанарын үзүүлэлт.

УБҮ-ийн баяжуулах фабрик 1986 онд Красноярск хотын «Сибцветметнипроект» хүрээлэнгийн төслийн дагуу ашиглалтанд орсон. Төслийн хүдэр боловсруулах хүчин чадал жилд 400 мян.тн, флотацийн баяжмал гаргалт 120 мян.тн байсан.

Өнгөрсөн хугацаанд 2008-2009 онд тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл хийж, баяжуулах технологийг боловсронгуй болгох, бүтээгдэхүүний нэр төрлийг олшруулах чиглэлээр нилээд ажлууд хийгдэж ирсэний үр дүнд жилийн хүдэр боловсруулах хүчин чадал 600 мян.тн, флотацийн баяжмал үйлдвэрлэх хэмжээ 180 мян.тн хүрч ФФ, ФК, ФГ, ФФС маркийн болон бөөнцөглөсөн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх боломжтой болсон.

Баяжуулах комплекс нь хүдэр ялган бутлах, баяжуулах төв корпус, шүүн хатаах хэсэг, бөөнцөглөх хэсэг, хаягдлын аж ахуй гэсэн үндсэн хэсгүүдээс бүрдэнэ.

Баяжуулах фабрикийн үндсэн үйлдвэрлэлийн барилга, байгууламжууд нь дараах хэсгээс бүрдэнэ:

- хүдрийн чанар дундажлах агуулах
- том бутлалтын корпус хүдэр хүлээн авах бункерийн хамт
- дунд, жижиг бутлалт, хүдэр ялгах төхөөрөмж, гравитацийн корпус
- хүдэр тээвэрлэх конвейруудын галерей
- бүхэллэг бүтээгдэхүүн, хоосон чулуу хадгалах бункер, бутласан хүдрийн бункер, төв корпус, шүүн хатаах хэсэг, насосны болон өтгөрүүлэх хэсгийн барилга, бөөнцөглөх хэсгийн барилга, бэлэн бүтээгдэхүүний агуулах,
- байгалийн дулаанаар хатаах ангорууд
- эргэлтийн усны барилга
- хаягдлын аж ахуй

Хүдэр боловсруулах бүдүүвч нь дараах ажиллагаанаас бүрдэнэ:

- хүдрийн том бутлалт, түүний дараах угаалт
- -130+30мм ангилалын том бутлалтын дараах хүдрийн бүхэллэг баяжмал, хоосон чулуулагаар төрөлжүүлэн гараар ялгах, битүү циклээр дунд ба жижиг бутлуураар хүдрийг -16 мм хүртэл бутлах

Төв корпуст дараах ажиллагаа явагдана:

- хүдэр нунтаглалт;
- хөвүүлэн баяжуулалт;
- завсрын бүтээгдэхүүн болон баяжмалыг өтгөрүүлэх;
- өндөр чанарын баяжмал гаргах;
- урвалж бэлтгэх.

Дараах бүтээгдэхүүн өтгөрүүлэх ажиллагаанд хамрагдана:

- бутлалтаас гарсан анхдагч шлам, үндсэн хөвүүлэлтийн завсрын бүтээгдэхүүн;п
- зэргийн флотацийн баяжмал;
- дутуу баяжуулсан бүтээгдэхүүн; өндөр чанарын баяжмал

Шүүн хатаах хэсэгт дараах ажиллагаанууд явагдана:

- флотацийн бүх төрлийн баяжмал;
- баяжмал хатаалт, тээвэрлэлт, хадгалалт, ачилт;
- хатаах ажиллагаанаас гарсан хийг цэвэрлэх

Уурхайн ус таталт ба усан хангамж

Усны эх үүсвэр, нөөц, чанар:

Дархан сумын ойролцоох газрын доорхи усны орд нь III группт хамаарах ба газрын доорхи гидрогеологийн нөхцөл нь 1983 оны Москва хотын ПИНИИС төслөөр үнэлэхэд илэрсэн нөөцийг тогтоох нь хүндрэлтэй байсан байна. Газрын дор байгаа усны ай сав газруудад I. II. III гэсэн хамгаалалтын бүс тогтоож жил бүр хашилт хамгаалалтуудыг сэргээж засвар үйлчилгээг хийж байна. Дархан сумын усны ай савын цэнгэг усанд ПИНИИС химийн болон бактерлогийн бүрэн шинжилгээг гаргасан байдаг.

Бор-Өндөр УБУ нь 2019 онд Дархан сумын нутагт “Цээлийн Булаг”-ийн талбайд газрын доорхи усны ашиглалтын хайгуулын ажлыг зохион байгуулж холбогдох төр захиргааны төв байгууллагаар нөөцийг батлуулан авсан.

Усны барилга байгууламж:

Газрын доорхи усны ордын 4 худагтай, хоёр гүний худаг нөөцөнд байхаар төлөвлөсөн. Тухайн байршилд байгаа нөөц гүний худаг ажлын худаг хоёрын хоорондын зай 25м, худаг хооронд II, III-р өргөлтийн насост станц, IV цэвэр усны станц, хадгалах нөөц савнуудтай.

Худаг, өргөлтийн станцууд, усны тоолуур /насосны хүчин чадал, марк/:

Өргөлтийн станцийг ЦНС180/170, худгуудыг ЭЦВ12-100/160 маркийн насосоор тоногдсон асаалтын систем телемеханикийн алсын удирдлагаар хангагдсан. Дарханы газрын доорхи ай савны гүний худгийн хамгийн их бууралтын усны түвшин ашиглалтын явцад 35м, динамик түвшин 25м, Буйлын ай сав дахь гүний худгийн хамгийн их бууралт 35м, харин динамик түвшин 34.0 м, газрын гадаргаас 35-40м гүнд гүний насос суурилагдсан. ПНИИС төсөлд тусгаснаар хоногт 6900м³, цагт 287.50 м³, 80л/с.

2021 оны 06 дугаар сарын 24-ны өдрийн Байгаль орчин аялал жуулчлалын яамны төрийн нарийн бичгийн даргын “Усны нөөц батлах тухай” А/108 тушаалаар Хэнтий аймгийн Дархан сумын нутаг дахь “Бор-Өндөр” УБҮ-ийн баяжуулах үйлдвэр, тосгоны унд ахуйн усан хангамжийн зориулалттай “Цээлийн булаг”-ийн газрын доорх усны ордын усны нөөцийг үйлдвэрлэлийн В зэргээр 82л/сек, С зэргээр 8 л/сек, нийт В+С зэргээр 90 л/сек Буюу 7776.0 м³ гэж тогтоосон.

Дамжуулах байгууламж /шугам сүлжээний урт, диаметр/

Дамжуулах шугам хоолойн урт 45000 м, диаметр нь D-250-300 мм, Ус хангамжийн дамжуулах хоолойг хөрснөөс хамааруулан дунджаар шаварлаг хөрсөнд $2.7+0.5=3.2$ м, элсэнд $2.9+0.5=3.4$ м. Хатуу хөрсөнд $3.8+0.5=4.3$ м. Нийт дамжуулах ган хоолойны гадаргууг битум-резенин бүрхүүлээр тусгаарлаж хийгдсэн. Дамжуулах шугамын худгууд бетонон хийцтэй хийгдсэн ба гидро ударнаас хамгаалагдсан байна.

Баяжуулах үйлдвэр

Баргилтын төмрийн хүдрийн уурхай нь 2023 онд ил уурхайн ашиглалтаар Хэнтий аймгийн Дархан сумын нутагт орших Баргилтын төмрийн ордод нийтдээ 2400 мянган тонн хүдэр олборлож 4080.0 мян м³ хөрс хуулалтын ажлыг төлөвлөсөн.

Төмрийн хүдрийг авто машинаар дундажлалын овоолгоос баяжуулах фабрикийн хүлээн авах бункер луу зөөж өгнө. Төмрийн хүдэр бэлтгэх соронзон ялгагчийн бүдүүвч жоншны хүдэр бэлтгэх, бутлах, нунтаглах техникийн бүдүүвч хоорондоо ижилхэн.

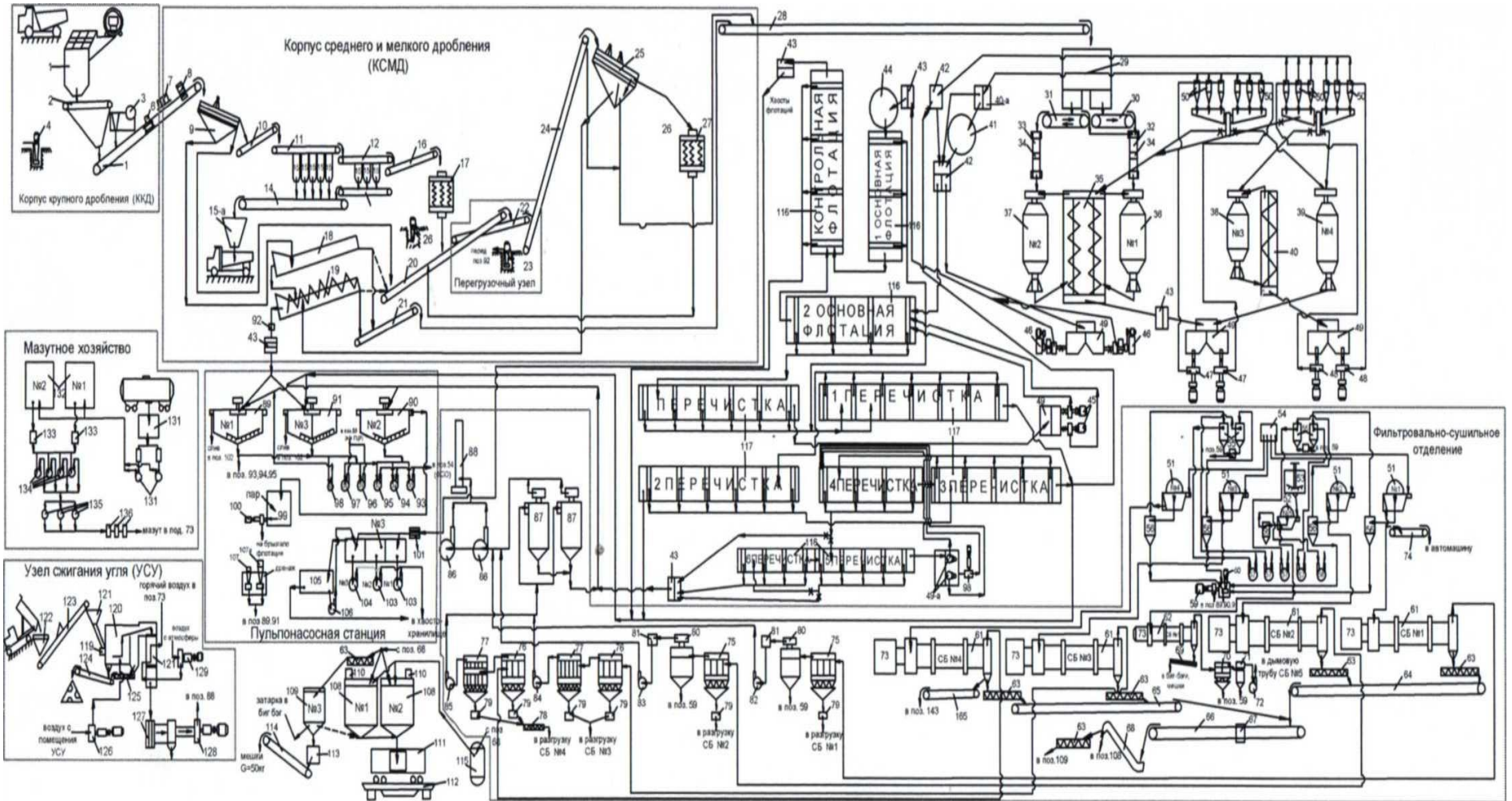
Бутлах хэсэгт бутлалтын II үе шатны туузан конврийн дараа хуурай соронзон ялгагч тусгайлан байрлуулсан. Хуурай соронзон ялгагч нь дамран соронзон ялгагч СТ-811 соронзон хүчдэлийн талбайн 2800 GS. Хуурай соронзон ялгагчийн хоосон чулуулаг нь туузан дамжуулагчаар дамжин шигшүүрт орж бүхэллэгийн хэмжээгээр 2 хэсэгт ангиллагдан хөвүүлэн баяжуулалтын хадгалах бункерт хураагдана. Хуурай ялгагч нь соронзлогдсон бүтээгдэхүүн ГИТ -52М нойтон шигшүүрт орно. Энэ шигшүүрт бүтээгдхүүн -8+0мм , -16+8мм , -70+1 бмм-ээр 3 ангилагдана . -8+0мм жижиг хэсэг КСН-20 буюу мушгиа ангилагчид орно. -16+18мм дунд хэсэг №5 туузан дамжуулагчаар зөөгдөж буталсан хүдрийн бункерт орно. -70+1 бмм болох том хэсэгбутлалтын III үе шат болох конусан бутлуур КМД -1750Т орно. КМД-1750Т бутлагчаас гарсан бутлагдсан хүдэр №2 туузан дамжуургаар зөөгдөнө.

Буталсан хүдрийн бункерээс хүдрийг нунтаглалтын I үе шат МШР -3.2*3.1 бөмбөглөгт тээрэмд 2-КСН-24 мушгиа ангилагчид оруулаад битүү давтамжтайгаар

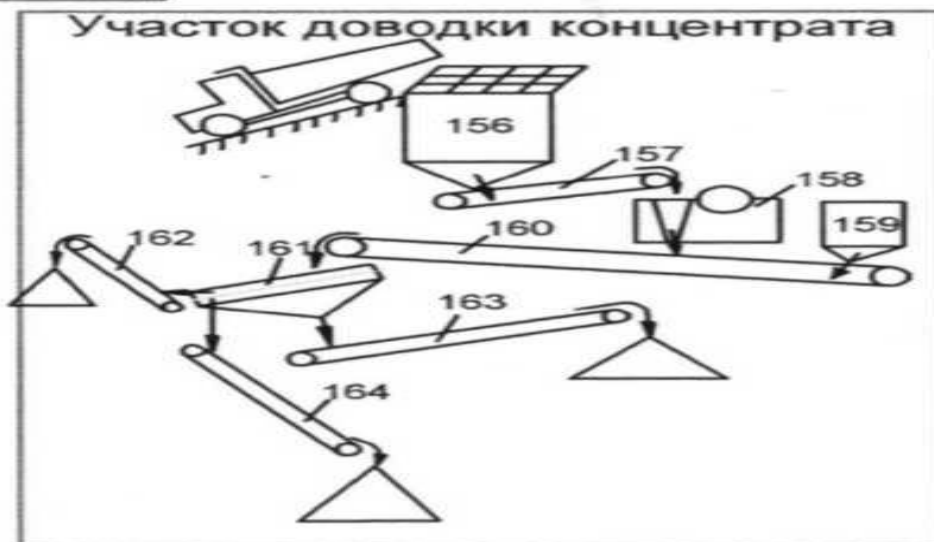
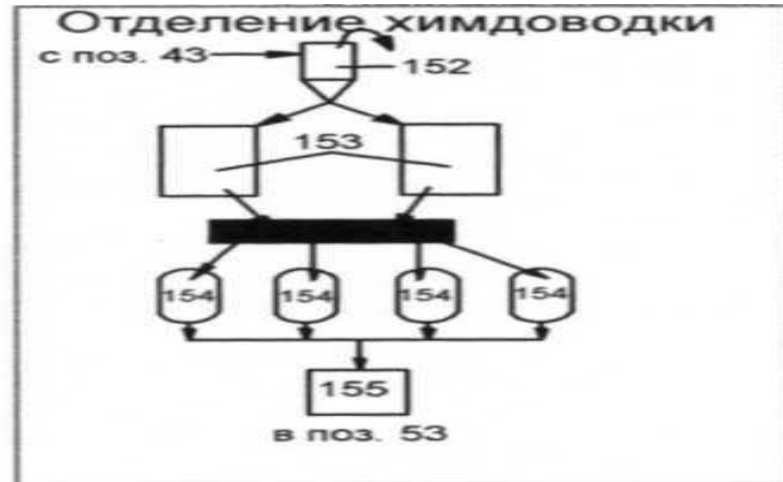
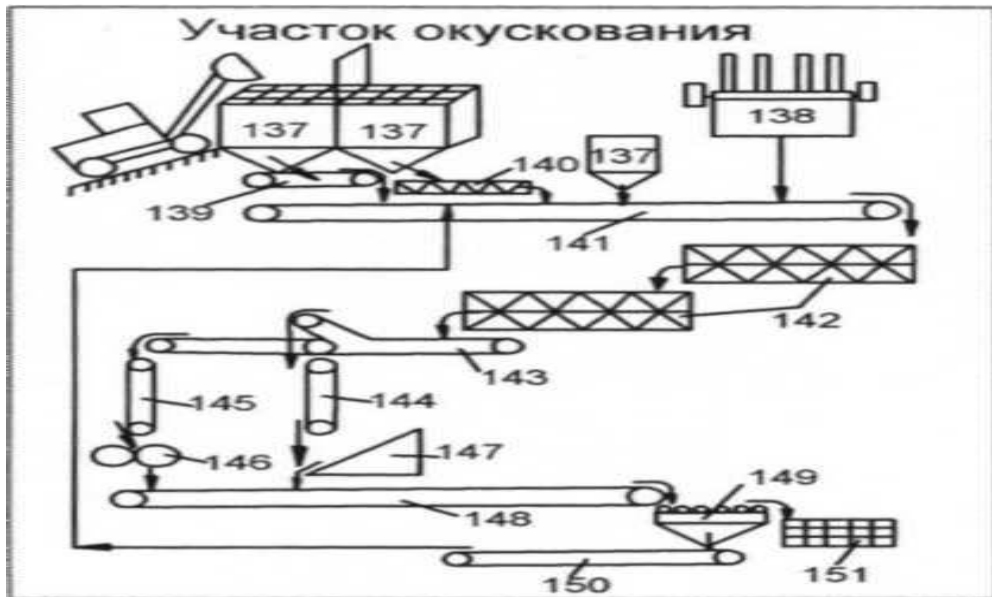
ажиллууна. 2-КСН-24 мушгиа ангилагчаас гарсан халиаг нойтон соронзон ялгагч I үе шат хагас эсэргүүцэлтэй соронзон ялгагч СТВ-1030 оруулна. СТВ-1030-ын хаягдалыг шахуургаар шахаж хяналтын ялтсан соронзон ялгагч Ф-800ЧЮ өгнө. СТВ-1030-ын баяжмалыг шахуургаар шахаж ГЦР-360 төвөөс зугтах хүчний ангилагчид өгнө. ГЦР-360-ын элсийг нунтаглалтын II үе шат тээрэмд МШР 3,2*3.1 оруулна. Өөрийн урсгалаар ирэх халиаг нойтон соронзон баяжмал II үе шатны нэгдүгээр ялгагч СТВ-1024 хүлээн авна. СТВ-102 нэгдүгээр ялгагчийн баяжмал цэвэрлэгэний хоёрдугаар ялгагч СТВ-1024 рүү орно. Нэгдүгээр, хоёрдугаар СТВ-1024 соронзон ялгагчийн хаягдалыг хяналтын соронзон ялтаст ялгагч Ф-900410-д хүлээн авна. Ялтсан соронзон ялгагчийн хаягдал нь төв хэсгийн хаягдал руу хаягдалын шахуурганы зумпфэнд өөрийн урсгалаар өгөгддөг. Төв хэсгийн хаягдал завсарийн бүтээгдэхүүн өтгөрүүлэгчийн халиа 2 нийлээд шахуургаар шахагдаж баяжуулалтын фабрикийн Хаягдлын аж ахуйд (ХАА) очино.

Хоёрдугаар СТВ-1024 соронзон ялгагчийн баяжмал өөрийн урсгалаар баяжмал өтгөрүүлэгч Ц-25 орно. Өтгөрсөн баяжмал Ц-25 өтгөрүүлэгч шахуургаар шахагдан шүүрүүлэлтийн хэсэгт битүү шүүлтүүр ДО-50Ч2,5 №1, 2, 4-т өгөгдөнө. Битүү шүүрүүлэлтийн № 2 шүүгдсэн баяжмал туузан дамжуулагчаар зөөгдөж биг бэги шуудайнд савлагдана. Битүү шүүгч № 4 шүүгдсэн баяжмал чийглэг нь 10-12% учир №4 хатаагч барабанаар дамжин хатаагдаад баяжмал бигэ бэгинд савлагдана. Савлагдсан төмрийн баяжмалаа задгай талбай дээр сэрээт ачигчаар зөөж байрлуулна. Талбайгаас шуудуутай төмрийн баяжмалаа задгай вагонд ямаан (кран) өргөгчөөр ачиж төмөр замын пүүгээр пүүлээд захиалсан хэрэглэгч рүү явуулна.

“Бор-Өндөр” УБУ-ийн баяжуулах фабрикийн тоног төхөөрөмжийн схем

“Бор-Өндөр” УБҮ-ийн Баяжуулах фабрикийн тоног төхөөрөмж

№ д/д	Тоног төхөөрмжийн нэр			Техникийн үзүүлэлт			Тоног төхөөрөмжийн насжилт			Цахилгааны зарцуулалт		Үнэ, сая.төг	
	Төрөл	Марк	Үйлдвэр-лэсэн улс	Хэмжих нэгж	Хүчин чадал	Тоо ширхэг	Үйлдвэр-лэсэн он	Ашиглал-танд өгсөн он	Ашиг-лалтын хугацаа	Хэмжих нэгж	Хэрэгцээ т хүчин 4адал	Анхны үнэ	Үлдэгдэл үнэ
1	Бутлуур	ЩДП 0,9*1,2	ОХУ	М³/ц	160	1	1985	1986	30	кВт*ч	100	547,5	292,8
2	Бутлуур	КСД 1750Гр	ОХУ	М³/ц	160-300	1	1985	1986	30	кВт*ч	160	1,1	0
3	Бутлуур	КМД 1750Т	ОХУ	М³/ц	80-100	1	1985	1986	30	кВт*ч	160	1,1	0
4	Тэжээгч	1-15-60	ОХУ	М7ц	160	1	1985	1986	30	кВт*ч	22,7	0,5	0
5	Шигшүүр	ГИТ-42М	ОХУ	т/ц	970	1	2012	2012	2	кВт*ч	15	50,7	40,1
6	Шигшүүр	ГИТ-52М	ОХУ	т/ц	1235	1	2012	2012	2	кВт*ч	18,8	74,4	59,5
7	Ангилан ялгагч	К-14	ОХУ	М7ц	100	1	1985	1986	30	кВт*ч	75	0,7	0
8	Ангилан ялгагч	КСН-20	ОХУ	т/ц	230	1	1994	1994	20	кВт*ч	13	6,56	0
9	Туузан дамжуулга №1	ЛК	ОХУ	т/ц	150	1	1986	1986	30	кВт*ч	45	0,153	0
10	Туузан дамжуулга №2	лк	ОХУ	т/ц	280	1	1986	1986	30	кВт*ч	40	0,92	0
11	Туузан дамжуулга №3	лк	ОХУ	т/ц	280	1	1986	1986	30	кВт*ч	11	0,004	0
12	Туузан дамжуулга №4	лк	ОХУ	т/ц	280	1	1986	1986	30	кВт*ч	40	0,099	0
13	Туузан дамжуулга №5	лк	ОХУ	тц	120	1	1986	1986	30	кВт*ч	37	0,067	0
14	Туузан дамжуулга №6	лк	ОХУ	т/ц	100	1	1986	1986	30	кВт*ч	18,5	0,017	0
15	Туузан дамжуулга №7	лк	ОХУ	т/ц	100	1	1986	1986	30	кВт*ч	18,5	0,017	0
16	Туузан дамжуулга № 10	лк	ОХУ	т/ц	80	1	1992	1992	22	кВт*ч	5,5	0,054	0,04

17	Туузан дамжуулга №11	лк	ОХУ	т/ц	80	1	1992	1992	22	кВт*ч	5,5	0,054	0,04
18	Туузан дамжуурга №11 ^а	лк	ОХУ	т/ц	SU	1	2002	2002	12	кВт*ч	11	0,054	0,04
19	Туузан дамжуурга №12	лк	ОХУ	т/ц	100	1	1992	1992	22	кВт*ч	15	0,054	0,04
20	Туузан дамжуурга №12 ^о	лк	ОХУ	т/ц	80	1	2002	2002	12	кВт*ч	5,5	0,075	0,05
21	Туузан дамжуурга №13	лк	ОХУ	т/ц	60	1	1992	1992	22	кВт*ч	7,5	0,075	0,05
22	Туузан дамжуурга №2 ^а	лк	ОХУ	т/ц	40	1	2004	2004	10	кВт*ч	11	0,054	0,04
23	Туузан дамжуурга №1(ФСО)	ЛК	ОХУ	т/ц	40	1	1998	1998	16	кВт*ч	7,5	0,175	0,1
24	Туузан дамжуурга №2(ФСО)	ЛК	ОХУ	т/ц	40	1	1998	1998	16	кВт*ч	7,5	0,175	0,1
25	Туузан дамжуурга №3(ФСО)	ЛК	ОХУ	т/ц	80	1	1998	1998	16	кВт*ч	15	0,275	0,18
26	Тээрэм	МШР3,2*3,1	ОХУ	м	d-3,2; 1-3,1	2	1985	1986	30	кВт*ч	1260	85,74	0
27	Тээрэм	МШР3,2*3,1	ОХУ	м	d-3,2; 1-3,2	1	1994	1995	20	кВт*ч	630	154,3	0
28	Тээрэм	МШР2,1*2,2	ОХУ	м	d-2,1;1-2,2	1	1986	1987	30	кВт*ч	200	2,94	0
29	Ангилуур	2-КСН-24	ОХУ	М т/ц	d-2,4 585	1	1985	1986	30	кВт*ч	40	0,324	0
30	Баяжуулагч	РИФ-25	ОХУ	М ³ /мин	30	3	2009	2009	5	кВт*ч	332	2004	1054,2
31	Баяжуулагч	РИФ-8,5	ОХУ	М ³ /мин	10	5	2009	2009	5	кВт*ч	680	2104	803,4
32	Баяжуулагч	РИФ-3,5	ОХУ	М ³ /мин	2	2	2009	2009	5	кВт*ч	105	617	324,3
33	Тэжээх төхөөрөмж	пл	ОХУ	т/ц; мм	150; 1200	1	1985	1986	30	кВт*ч	44	6,33	0
34	Вакуум шүүгч	ДО 50*2,5	ОХУ	S-m2 ; D-м	50;2,5	4	1985	1986	30	кВт*ч	44,8	0,37	0
35	Өтгөрүүлэгч	Ц-25	ОХУ	м	25	3	1985	1986	30	кВт*ч	19,2	3,3	0
36	Хатаах зуух	БН-14*2,8	ОХУ	D-м; L-м	2,8;14	4	1985	1986	30	кВт*ч	360	0,16	0
37	Элсний насос	БВЛ-800/40	Украин	м	800	1	2009	2010	4	кВт*ч	212	424,4	337,3
38	Урвалж хуваарьлагч	АСПДР	Дани	л/ц	5125	1	2009	2009	5	кВт*ч	4,8	460.1	402,1

39	Гидроциклон	АНГЦЦ-ГЦ	ОХУ	ш	12	1	2009	2009	5	кВт*ч	220	667,3	630,7
40	Автоклав		Хятад	М ¹	3,2	2	2012	2012	2	кВт*ч	15	15,2	15,1
41	Насос	6/4D-АНН	Австрал и	м ³ /ц	160	2	2009	2009	5	кВт*ч	30	95,6	95,2
42	Насос	8/6E-АНН	Австрал и	м /ц	313	4	2009	2009	5	кВт*ч	220	290,7	280,1
43	Насос	8/6E-АН- GL	Австрал и	м ³ Аi	271	2	2009	2009	5	кВт*ч	74	118,6	110,2
44	Насос	65V-GPS	Австрал и	м /ц	29	8	2011	2011	3	кВт*ч	44	34	18

“Бор-Өндөр” УБУ-ийн Бор-Өндөрийн далд уурхайн ашиглалтын техник, тоног төхөөрөмжийн жагсаалт

№ д/д	Тоног төхөөрөмжийн нэр				Хүчин чадал багтаамж		Үнэ, сая.төг		Өмчлөлийн хэлбэр	Ашиглалтын хугацаа			Цахилгааны зарцуулалт			Түлш зарцуулалт			Техникийн бэлэн байдал	ТЭЗҮ-д тусгагдсан асаах
	Марк	Төрөл	Загвар	Үйлдвэрлэсэн улс	Нэгж	Хэмжээ	Анхны үнэ	Үлдэгдэл үнэ		Үйлдвэрлэсэн он	Ашиглалтанд өрсөн он	Ашиглалтын хугацаа, жил	Хэмжих нэгж (квт.час)	Суурилагдсан хүчин	Хэмжих нэгж (л/мот.цаг)	Нийт ажиллах мот.цаг	Нийт зарцуулах түлшний хэмжээ			
1	ЛПС-3У	Суурин өрмийн төхөөрөмж	цооног өрөмдөх	ОХУ	мм/м	155/50	3,160357	0	Төрийн өмч	2002	2003	10	-	-	-	-	-	дунд	тийм	
2	ЛПС-3У	Суурин өрмийн төхөөрөмж	цооног өрөмдөх	ОХУ	мм/м	155/50	3,160357	0	Төрийн өмч	2002	2003	10	-	-	-	-	-	дунд	тийм	
3	ППН-1С	Хийн ачигч машин	төмөр зам	ОХУ	м3/мин	1,25	63,93418	53,5030912	Төрийн өмч	2010	2011	10	-	-	-	-	-	муу	тийм	
4	ППН-1С	Хийн ачигч машин	төмөр зам	ОХУ	м3/мин	1,25	68,05173	26,9670649	Төрийн өмч	2008	2008	10	-	-	-	-	-	муу	тийм	
5	ППН-1С	Хийн ачигч машин	төмөр зам	ОХУ	м3/мин	1,25	61,12283	22,4097417	Төрийн өмч	2008	2008	10	-	-	-	-	-	муу	тийм	
6	ППН-1С	Хийн ачигч машин	төмөр зам	ОХУ	м3/мин	1,25	38,93068	8,37604969	Төрийн өмч	2006	2007	10	-	-	-	-	-	муу	тийм	
7	ППН-1С	Хийн ачигч машин	төмөр зам	ОХУ	м3/мин	1,25	38,93068	8,37604969	Төрийн өмч	2006	2007	10	-	-	-	-	-	муу	тийм	
8	7- КР-М	Элекровоз	төмөр зам	ОХУ	тн	7	178,9268	35,7627796	Төрийн өмч	2005	2007	10	кВт.цаг	66	-	-	-	дунд	тийм	
9	7- КР-М	Элекровоз	төмөр зам	ОХУ	тн	7	153,9515	15,3754594	Төрийн өмч	2005	2007	10	кВт.цаг	66	-	-	-	дунд	тийм	
10	7КРМ1	Элекровоз	төмөр зам	ОХУ	тн	7	173,1172	116,627789	Төрийн өмч	2011	2011	10	кВт.цаг	66	-	-	-	дунд	тийм	
11	JCCY-2	Ачигч машин	Дугуйт ачигч	БНХАУ	м3	2	197,5028	116,836467	Төрийн өмч	2010	2010	10	-	-	9,5л/мот.цаг	1467	13941	муу	тийм	
12	JCCY-2	Ачигч машин	Дугуйт ачигч	БНХАУ	м3	2	217,2597	103,216218	Төрийн өмч	2009	2009	10	-	-	9,5л/мот.цаг	453	4303	дунд	тийм	
13	JKQ-10	Автосамосвал	Дугуйт	БНХАУ	тн	10	255,4081	140,463984	Төрийн өмч	2010	2010	10	-	-	9,5л/мот.цаг	590	5603	муу	тийм	
14	JK.Q-10	Автосамосвал	Дугуйт	БНХАУ	тн	10	255,4081	140,463984	Төрийн өмч	2010	2010	10	-	-	9,5л/мот.цаг	1910	18152	дунд	тийм	
15	CAT-980P	Погрузчик	Дугуйт ачигч	АНУ	3 м	5	536,4216	130,00976	Төрийн өмч	2007	2007	20	-	-	28,6л/мот.цаг	4118	117786	сайн	тийм	
16	CAT-980F	Погрузчик	Дугуйт ачигч	АНУ	3 м	3,8	226,2581	56,48193	Төрийн өмч	1994	1994	20	-	-	28,6л/мот.цаг	1663	47568	дунд	тийм	
17	LW-540F	Погрузчик	Дугуйт ачигч	Хятад	3 м	3	43,0542	1,1106	Төрийн өмч	2004	2004	10	-	-	15л/мот.1Ш1	1663	24615	муу	тийм	
18	SL-50W №1	Погрузчик	Дмлит ачигч	Хятад	3 м	3	60,5133	42,5565	Төрийн өмч	2010	2010	10	-	-	15л/мот.цаг	3802	58758	дунд	тийм	
19	SL-50W №2	Погрузчик	Дмуйт ачигч	Хятад	3 м	3	97,2401	95,9624	Төрийн өмч	2014	2014	10	-	-	15л/мот.цаг	2402	36122	сайн	тийм	

20	T-170	Бульдозер	Өрөө явагч	ОХУ	м.х	170	27,0525	0	Төрийн өмч	1993	1994	20	-	-	8,4л/мот цаг	882	7409	муу	тийм
21	TЭМ12-72	Тепловоз	Өрөө явагч	ОХУ	л.с	1200	999,6922	683,5469	Төрийн өмч	1986	1986	20	-	-	16,7л/мот цаг	2246	37515	сайн	тийм
22	Комацу	Өөрөө буулгагч	HD325	Япон	тн	32,5	318,402	86,3265831	Төрийн өмч	1998	1998	16	-	-	130л/ 100 км	3000	70056	дунд	тийм
23	Комацу	Өөрөө буулгагч	HD325	Япон	тн	32,5	205,958	4,13364852	Төрийн өмч	1998	1998	16	-	-	130л/ ЮОкм	3000	70056	дунд	тийм
24	БелАЗ	Өөрөө буулгагч	7540	Беларусь	тн	30	170,5761	63,6728664	Төрийн өмч	2008	2008	6	-	-	142.4л/ ЮОкм	3000	125000	дунд	тийм
25	БелАЗ	Өөрөө буулгагч	7540	Беларусь	тн	30	142,5197	17,4643893	Төрийн өмч	2005	2005	9	-	-	142.4л/ ЮОкм	3000	125000	дунд	тийм
26	БелАЗ	Өөрөө буулгагч	7540	Беларусь	тн	30	213,9142	95,3737844	Төрийн өмч	2008	2009	5	-	-	142.4л/ ЮОкм	3000	125000	дунд	тийм
27	БелАЗ	Өөрөө буулгагч	7522	Беларусь	тн	27	170,9675	84,3272803	Төрийн өмч	2008	2009	5	-	-	142.4л/ ЮОкм	3000	125000	дунд	тийм
28	ХОВО	Өөрөө буулгагч	3257	Хятад	тн	20	48,40166	16,5596499	Төрийн өмч	2007	2008	6	-	-	38л/ ЮОкм	4320	68000	дунд	тийм
29	ХОВО	Өөрөө буулгагч	3257	Хятад	тн	20	48,40166	16,5728998	Төрийн өмч	2007	2008	6	-	-	38л/ ЮОкм	4320	68000	дунд	тийм
30	хово	Өөрөө буулгагч	3257	Хятад	тн	20	48,40166	16,5596499	Төрийн өмч	2007	2008	6	-	-	38л/ ЮОкм	4320	68000	дунд	тийм
31	хово	Өөрөө буулгагч	3257	Хятад	тн	20	53,54663	18,7366644	Төрийн өмч	2007	2008	6	-	-	38л/ ЮОкм	4320	68000	дунд	тийм
32	хово	Өөрөө буулгагч	3257	Хятад	тн	20	53,54663	18,7366644	Төрийн өмч	2007	2008	6	-	-	38л/ ЮОкм	4320	68000	дунд	тийм
33	хово	Өөрөө буулгагч	3257	Хятад	тн	20	55,04663	16,3366473	Төрийн өмч	2007	2008	6	-	-	38л/ ЮОкм	4320	68000	дунд	тийм
34	хово	Өөрөө буулгагч	3257	Хятад	тн	20	53,54663	18,736662	Төрийн өмч	2007	2008	6	-	-	38л/ ЮОкм	4320	68000	дунд	тийм
35	хово	Өөрөө буулгагч	3257	Хятад	тн	20	62,27028	43,0079161	Төрийн өмч	2011	2011	3	-	-	38л/ 100 км	4320	68000	сайн	тийм
36	хово	Өөрөө буулгагч	3257	Хятад	тн	20	62,27028	43,0079161	Төрийн өмч	2011	2011	3	-	-	38л/ 100 км	4320	68000	сайн	тийм
37	хово	Өөрөө буулгагч	3257	Хятад	тн	20	62,27028	43,0079161	Төрийн өмч	2011	2011	3	-	-	38л/ 100 км	4320	68000	сайн	тийм
38	хово	Өөрөө буулгагч	3257	Хятад	тн	20	62,27028	43,0079161	Төрийн өмч	2011	2011	3	-	-	38л/ ЮОкм	4320	68000	сайн	тийм
39	хово	Өөрөө буулгагч	3257	Хятад	тн	20	62,27028	43,0079161	Төрийн өмч	2011	2011	3	-	-	38л/ 100 км	4320	68000	сайн	тийм
40	ХОВО	Өөрөө буулгагч	3257	Хятад	тн	20	62,27028	43,0079161	Төрийн өмч	2011	2011	3	-	-	38л/ ЮОкм	4320	68000	сайн	тийм
41	ХОВО	Өөрөө буулгагч	3257	Хятад	тн	20	62,27028	43,0079161	Төрийн өмч	2011	2011	3	-	-	38л/ ЮОкм	4320	68000	сайн	тийм
42	хово	Өөрөө буулгагч	3257	Хятад	тн	20	67,05026	55,3366637	Төрийн өмч	2012	2012	2	-	-	38л/ ЮОкм	4320	68000	сайн	тийм
43	ХОВО	Өөрөө буулгагч	3257	Хятад	тн	20	67,05026	55,3366637	Төрийн өмч	2012	2012	2	-	-	38л/ ЮОкм	4320	68000	сайн	тийм

44	ХОВО	Өөрөө буулгагч	3257	Хятад	тн	20	67,05026	55,3366637	Төрийн өмч	2012	2012	2	-	-	38л/ЮОкм	4320	68000	сайн	тийм
45	ХОВО	Өөрөө буулгагч	3257	Хятад	ТН	20	67,05026	55,3366637	Төрийн өмч	2012	2012	2	-	-	38л/ЮОкм	4320	68000	сайн	тийм
46	КамАЗ-53512	Автокран	КС-55713-1К	ОХУ	ТН	25	137,8466	36,8930786	Төрийн өмч	2007	2007	7	-	-	47л/ЮОкм,	2112	11280	дунд	тийм
47	КрАЗ-256	Автокран	КС-4561А	ОХУ	ТН	17	1,130435	0,04368485	Төрийн өмч	1984	1990	24	-	-	59л/ЮОкм,	2112	14160	дунд	тийм
48	Зил-130	Автовышка	АГП-22	ОХУ	КГ	300	16,11282	0	Төрийн өмч	2003	2003	11	-	-	40,2л/ЮОкм,	2112	10353	дунд	тийм
49	Зил-130	ТМ тээвэрэлч	ачааны	ОХУ	ТН	5	48,5	36,64	Төрийн өмч	2007	2007	7	-	-	40,2л/ЮОкм,	3600	45000	сайн	тийм

2. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

Голлох сөрөг нөлөөлөл

I. Хөрсний элэгдэл-эвдрэл бохирдол

Бор-Өндөр, Адагийн хайлуур жоншны бүлэг ордод хүдрийн биетийн байршил, орших гүн, ордын төрөл, нөөцийн хэмжээ зэргээс хамаарч ил ба далд аргыг хослуулах замаар олборлолт явуулж ирсэн.

Хөрс хуулалт уурхайн малталтаар газрын хэвлийд томоохон орон зай үүсэхийн сацуу ойр орчмын харьцангуй тэгшхэн газруудад үржил шимт хөрс, хурдас чулуулгийн овоолгууд байгуулж, хүдэр тээвэрлэлтээр хөрс зурваслан ургамалгүй болж нүцгэрэн элэгдэж эвдэрсэн. Цаашлаад уурхай үйлдвэрийн ажлын бүсэд ачиж буулгах, ялгах зэрэг үйл ажиллагаанд хөрс дундаас хүчтэй эвдрэлд орсон байна.

2008-2015 онд уурхайн малталт, овоолго байгуулах, уурхайн ашиглалтаар эвдрэлд орсон талбайн нийт хэмжээ Бор-Өндөрийн ордод 268,98 га, Адагийн ордод 74,91 га байна. Энд хатуу хог хаягдлаар бохирдсон, хаягдлын сан дор орсон талбай, тоосонд дундаас хүчтэй өртсөн талбайг хамааруулж авч үзээгүй болно.

Хаягдлын сангийн зүүн талаар далангийн биртүүдийг өндөрлөх ажил хийгдээгүй олон жил болж байгаа нь элс хийсч хунгарласаар даланг давж овоорсон, сангийн хуурай гадаргуугаас хийсэх элс салхины зонхилох чиглэл дагуу зүүн урагш хамгийн их талбайд хийсэн тархахын зэрэгцээ сангийн өмнө талын ухааг даван дэнж дэвсэг дээгүүр хөрс жигд зузаантайгаар элсээр хучигдсан байна. Хаягдлын сангийн талбайн төв хэсгийг эс тооцвоос өмнө, зүүн болон баруун хэсэгт булинга хатаж хуурайшсанаас тоосны томоохон эх үүсвэр болсоор байна.

Хаягдлын санд 148,07 га талбай хамрагдахаас гадна хаягдлын сангаас хийсэх тоосонцор элсэнд янз бүрийн зузаантайгаар дарагдсан, хучигдсан, бүрхэгдсэн талбайн хэмжээ 1956,5 га байна.

Бор-Өндөр УБҮ нь 2020 онд хаягдлын даланг сайжруулан өндөрлөх ажлыг гүйцэтгэсэн. Иймд ирэх онуудад элс хийсч хунгарлах даланг давах зэрэг эрсдэл үүсэхгүй байх үүднээс тус талбайн салхин дээд талд нь мод тарих ажлыг ирэх оноос эрчимжүүлэхээр төлөвлөж байна. Одоогоор нийт 4000 ширхэг мод тарьсан.

Дүгнэлт:

Бор-Өндөрийн уурхай орчмын хөрсний дээжид хийсэн лаборторийн шинжилгээний дүнгээс үзэхэд хортой химийн элементүүд болох хар тугалга (Pb), кадмий (Cd), хром (Cr), никель (Ni), цайрын (Zn) агуулга нь энэ хавь газарт нийтлэг элсэнцэр ширхэгийн бүрэлдэхүүнтэй хөрсний Үндэсний стандартын (MNS 5850:2008) зөвшөөрөгдөх агууламжийн хэмжээнд хүрээгүй, бага тоон үзүүлэлтээр илэрч байгаа нь эдгээр органик биш бохирдуулагч элементээр хөрс бохирдоогүй болохыг харуулж байна.

Харин УБҮ-ийн хашаан доторх бохирдсон хөрсний зарим дээжинд хийсэн шинжилгээний дүнгээс үзвэл хүлцэх хэмжээнээс хар тугалга 2,3 дахин, кадмий 1,4 дахин их бохирдолттой гарч байна.

Хаягдлын сангийн урдуур үргэлжлэх ухаагийн орой буюу дэнж дэвсэг газраар тогтворжсон сайргархаг элсэнцэр хүрэн хөрсний гадарга дээр усан сангийн захаас хийсч тогтсон хучаас элсэн дахь хар тугалга (55,3-57,7 мг/кг), кадмийн агуулга (1,01 мг/кг) буюу хүлцэх агууламжаас бага зэрэг давсан тоон үзүүлэлттэй байгаа нь уурхайн хаягдлын санд тунасан тоосонцор элсээр хөрс бохирдож эхэлж байгаагийн илрэл болно.

II. Агаарын бохирдол

Уулын баяжуулах үйлдвэр, одоо ашиглалт явуулж байгаа далд уурхайн ашиглалтаас агаарт хамгийн их нөлөөлөл үзүүлж байгаа объект бол тунгаан цэвэршүүлэх замаар эргэлтээр ашиглаж байгаа хаягдлын санд нийлүүлж буй технологийн шингэн хаягдал болно.

Хаягдлын сангийн гадаргуу байнгын чийгтэй байх боломжгүйгээс тэнд хуримтландсан лаг шавар хатаж, тоосонцор элс хийсэн тархах эх үүсвэр болсоор олон арван жил болж байна. Хаягдлын сангийн талбайн тоос босох хуурай хэсгийн талбай жил жилээр улам бүр нэмэгдэн нарийн ширхэгтэй элс шороо салхины зонхилор чиглэл дагуу зүүн, зүүн урагш, урагш хийссээр нутгийн малын бэлчээрт үүсмэл цөлжилтийг бий болгоод байна.

Бор-Өндөр УБҮ нь 2023 онд Дулааны станц, Баяжуулах фабрик цехүүдэд тус бүрд нь БОНБНҮ хийлгэж сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байна.

Дүгнэлт:

Тоосны агууламж тодорхойлох хэмжилтийг УБҮ-ийн хамгийн тоостой цех дамжлагууд, үйлдвэрийн гадаа ажлын бүс, хүдэр тээвэрлэлтийн зам, далд уурхай, үйлдвэрийн хаягдлын сан, вагон буулгах ачих талбай зэрэг нийт 12 цэгт хийсэн.

УБҮ-ийн том, дунд, бага бутлуурын оролт, гаралт дээр 2,07-54,8 мг/м³ байгаа нь хүлцэх хэмжээнээс 20,7-548,8 дахин их байна.

Үйлдвэрийн харьцангуй бага тоосны бохирдолттой гэж хэлж болох баяжуулах болон үйдвэрийн эцсийн бүтээгдэхүүн савлах цех хэсгүүд дээр тоосны агууламж 0,488-0,798 мг/м³ байгаа нь хүлцэх хэмжээнээс 4,9-8,0 дахин их байна. Иймээс УБҮ-ийн үндсэн цех дамжлагууд нийтдээ тоосны бохирдолттой гэж хэлж болно.

УБҮ-ийн хаягдлын сан орчимд салхи тогтуун үед хийсэн хэмжилтээс харвал тоосны агууламж 0,461 мг/м³ байгаа нь хүлцэх хэмжээнээс 4,6 дахин их байна. Хаягдлын сан бол тоосны томоохон эх үүсвэрийн хувьд байнгын тоосролттой төдийгүй, тоосны хөрсөн буух, тархалтын зон жилээс жилд тэлсээр байна.

III. Гадаргын ба газрын доорх ус

Гадаргын ус

Адаг, Бор-Өндөрийн хайлуур жоншны орд орчмын талбай нь Төв азийн гадагш урсацгүй ай савд хамаарах бөгөөд Хэнтийн нурууны салбар уулс Сүмбэр, Чойрын богд, Сансар уулсын усны хагалбараар зааглагдана. Бор-Өндөрт 1982, Адагт 1987 оноос хойш 30-аад жилд хайлуур жоншны олборлох үйл ажиллагаа явагдаж байна. Энэ бүс нутаг гадаргын байнгын урсацгүй, хуурай хээрийн бүсэд хамаарна. Өвөл хуримтлагдсан цас

хайлах, зуны аадар бороо орох үеэр олон тооны хуурай сайраар түр зуурын үер ажиглагдана.

Адагийн уурхай нь уул, толгодийн оройд байрлах учир хур борооны үерт автахааргүй юм. Харин Адагийн ордыг дахин ашиглавал ашиглах явцад гарч байгаа тоос шороо Бор-Өндөрийн УБҮ-ийн чиглэлд салхины урсгалаар туугдан хөрс, агаарыг бохирдуулж сумын төвийн оршин суугчид болон орчны экологийн байдалд сөрөг нөлөө үзүүлэхээр байна.

Бор-Өндөрийн баяжуулах үйлдвэр өөрийн хүч хөрөнгөөр сайрын гулдрилиг нийтэд нь хаасан шороон далан хийж, борооны үерийн усыг үйлдвэрлэл явуулж байгаа талбайгаас зайлуулах гидротехникийн арга хэмжээ авсан байдаг.

Газрын доорх ус

Хоорондоо 13 км орчим зайтай орших Бор-Өндөр, Адагийн хайлуур жоншны орд орчмын талбай нь усзүйн хувьд газар доорх усны нөөц зонхилсон Умард говийн гүвээт халхын дундад тал сав газар болон Хэрлэн голын ай сав газрын зааг дээр оршдог.

Энэхүү сав газарт ашиглах бололцоотой газар доорх усны нөөц гэдэг нь олон жилийн туршид хуримтлагдсан нөхөн тэжээгддэггүй газар доорх усны нөөцөөс бүрддэг гидрогеологийн мужлалын 3-р эрэмбийн гидрогеологийн массивд хуримтлагдсан бөгөөд үндсэндээ Монгол орны хээрийн бүсэд оршдог учраас энд жилд унах хур тунадас багавтар бөгөөд ууршилт унах хур тундасаас даруй давдаг байна. Өөрөөр хэлбэл, энд гадаргын усан сүлжээ муутай бөгөөд ихэвчлэн газар доорх ус тархсан байдаг.

Бор-Өндөрийн УБҮ-ийн хэсэгт геологи хайгуулын судалгааны үе шатаас эхлэн өнөөг хүртэлх (1980-2020) ашиглалтын олон жилийн хугацаанд хүдэр олборлолт, баяжуулалтын технологийн онцог, уулын ажлын цар хүрээнээс хамаарч, хүрээлэн буй байгаль орчиндоо зохисгүй нөлөө үзүүлэх урьдчилсан бодит байдлууд гидрогеологи, инженер-геологийн нөхцлийн талаасаа бүрдсэн байна. Эдгээр нөхцлүүд нь газар доорх усны гидродинамикийн зүй тогтлуудтай уялдаж үүсдэг онцлогтой. Ялангуяа гүний далд уурхайд хүдэр олборлолтын үеийн тэсэлгээ, ордын усыг шүүрүүлэн зайлуулах болон хүдэр баяжуулах технологи, үйлдвэрийн шингэн хаягдлын сан зэрэг техноген үйл явцын үр дүнд бий болсон байгаль орчны зохисгүй өөрчлөлт нь дараах байдлаар илэрч байна.

1. Уурхайн ашиглалтын үед гүний усыг гадагш их хэмжээгээр шүүрүүлсний улмаас газрын доорх усны байгалийн статик нөөц барагдаж, хамрагдах талбайн хэмжээндээ газрын чийг хатаж, агааржилтын бүс хуурайшсан.
2. Агааржилтын бүсээр дамжин үүсдэг гадаргын ба газрын доорх усны харилцан холбоо шүтэлцээний горимд үндсэн өөрчлөлт орсон.
3. Уулын цуллагт геостатик ба гидростатик даралт өөрчлөгдөж, хөрсний усны шүүрэлтийн градиент алдагдсаныг үндсэн чулуулгийг хучиж тогтсон сэвсгэр хурдсанд суффозын үзэгдэл явагдаж, хөрсний суулт (просадка) хотойлт УБҮ-ийн захиргааны байрын баруун, баруун хойд хэсэгт үүссэн.
4. Газрын доорх усны байгалийн түвшингийн байрлалд эрс өөрчлөлт орж, нилээд талбайд газрын доорх усны түвшингийн бууралт хүнхээл үүссэн бөгөөд үүний төв цэгтээ усны түвшингийн бууралт гадаргуугаас доош 240-250м-ийн гүнд тогтоогдож байна. Энэ нь газар доорх усны хөдөлгөөний байгалийн төрх горим үндсэндээ өөрчлөгдсөнийг харуулна. баяжуулах фабрикийн технологид

хэрэглэгдэж буй шүүрлийн ус нь микроэлементийн агуулга 2015 онд 2008 оны үеийнхтэй ойролцоо, усны эрдэсжилт 1999 оныхоос бага буюу 447мг/л байгаа нь гадаргуугаас доош нэвчин ан цавын усанд нөлөөлөх хүчин зүйл алга байгааг илтгэнэ. Өөрөөр хэлбэл хаягдлын сан зэрэг гүний ус бохирдуулах байгууламжийн ёроол шавар лагаар хучигдсан нь бохирдол доош шүүрэх боломжгүй болгожээ.

IV. Ургамлан нөмрөгийн өөрчлөлт, амьтны аймагт нөлөөлөх хүчин зүйлс

Ургамлан нөмрөг:

Төслийн талбай орчмын газар нутгийн ургамалжил байгалийн дулаарал, хуурайшлаас гадна 30 гаруй жил явагдаж байгаа уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа, жилээс жилд энд суурьшил нэмэгдэж байгаа зэргээс багаас хүчтэй талхлагдалтад орж, бодит өөрчлөлт, сөрөг үр дагавар гараад байна.

Үйлдвэрийн хаягдлын сангаас хийсэх тоосонцор элс 1956,45 га талбайг янз бүрийн зузаантайгаар хучаад байна. Хаягдлын сангаас зүүн, зүүн урагш, урд талаар 652,15 га талбайн ургамал нөмрөг гадаргуугийн хотгор гүдгэрээс хамаарч 25-10 см, зарим газартаа үүнээс ч илүү зузаантайгаар элсэнд бүрэн хучигдсан. Ийнхүү хаягдлын сангаас хийсэх тоосны хамрах талбай, ургамлан нөмрөгийг бүрхэх зузаан улам ихэсч байна.

Түүнчлэн хөрс хуулалт, хөрс сулралт, олборлолт, овоолго байгуулах, хүдэр тээвэрлэлт, баяжуулах үйлдвэрийн технологи ажиллагаанаас үүссэн агаар дахь тоос шороо нь орчны хөрс ургамал дээр харилцан адилгүй зайнд бууж, ургамлын бүрхэвчийг нимгэн үеэр тоос бүрж, ургамлын бодисын солилцоо болох фотосинтез тодорхой түвшинд зогсонги байдалд орон ургамал сийрэг, давжаа болох тал ажиглагдаж байна.

Амьтны аймаг:

Бор-Өндөр сумын төв, Бор-Өндөрийн уулын баяжуулах үйлдвэр, Адаг, Бор-Өндөрийн уурхайн орчны зэрлэг хөхтөн амьтдын нүүдэл, хөдөлгөөнд саад болох, махан идэшт амьтдын дэлгэц нутаг тасарч хумигдана. Үүнтэй дасан зохицох амьтдын хоногийн идэвх нь шөнийн цагаар үргэлжилнэ.

Улаан овооны Адаг уул нь Чойрын Богд уулаас аргал нүүдэллэх коридор нутаг бөгөөд Адагийн хайлуур жоншны бүлэг ордын ашиглалтаар үүсч буй уурхайн малталтууд ба гадаад овоолгууд нь энэ замыг хумих, цаашид ашиглалт идэвхжсэнээр аргалын нүүдэл хөдөлгөөн тасрах нөхцөл бүрдэж болно.

Уурхайн ашиглалтын явцад энэ орчинд байгаа бусад хөхтөн амьтдын амьдрах орчин өөрчлөгдөх, идэш тэжээл ховордох, үхэж үрэгдэх, дайжих зэрэг хүний үйл ажиллагаатай холбогдсон шууд болон дам нөлөөлөл тодорхой хэмжээгээр бий болсон. Цаашид ч бий болно.

Хөрс чулуулгийн овоолго байгуулах, хүдэр тээвэрлэх зэрэг машин техникийн хөдөлгөөнөөр олон салаа зам үүсэх зэргээс ургамал нөмрөг талхлагдаж, хөрсний эвдрэл үүсч, улмаар тэр хэсгийн байгалийн тэнцвэр алдагдан амьтад нэн ялангяа хөрсний бичил амьтдад үзүүлэх нөлөө ихэсч байна.

Дээрх нөлөөлөл нь томоохон хөхтөн амьтдад шууд нөлөө үзүүлэх ба мэрэгч, шувуу, хоёр нутагтан, мөлхөгч, хавьжийн бүлгэмдэлд дам нөлөөлөлтэй байна. Зүйлийн

бүрдлийн хомсдол, тоо толгойн бууралт зэрэг шууд мэдэгдэхүйц сөрөг нөлөөлөл ашиглалтын үед огцом илрэхгүй.

3. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТ

Бор-Өндөр MV-000174 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн Байгаль орчны менежментийн 2023 оны төлөвлөгөөний биелэлт					
ДД/д	Үзүүлэлт	Төлөвлөсөн ажил	Гүйцэтгэл	/сая.төг/	
1	I. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	Агаар			Үйл ажиллагааны зардалд орсон.
		Салаа зам гаргахаас сэргийлж ухуулга сурталчилгааны самбар замын тэмдэг тэмдэглэгээ хийж мөрдүүлэх	Зам ашиглалтын хяналтаар сайжруулах шаардлагатай газруудад хэсэгчилсэн сайжруулалтыг хийсэн. Нийт 14 замын тэмдэглэгээ тавьсан. Тээвэрлэлтийн нэгдсэн 1 замтай.		
		Ажилчдыг физик химийн бохирдлоос урьдчилан сэргийлэх талын мэдээллээр хангаж сургалтад хамруулах	Ажилчдыг ээлжинд гарахын өмнө аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг танилцуулж ажилласан. ХАБЭА-ийн 12 цагийн сургалтанд нийт ажилчид хамрагдсан.		
		Уурхайн ажилдагсдыг эрүүл мэндийн урьдчилсан ба цаг үеийн хугацаат үзлэгт тогтмол хамруулж байх	Нийт ажилдагсдыг эрүүл мэндийн урьдчилсан үзлэгт тогтмол хамруулдаг. Мөн Бор-Өндөр сумын Нэгдсэн эмнэлэгтэй хамтран 2023 оны 9 сард төлөвлөгөөт үзлэг хийсэн.		
		Төсөлд хэрэглэгдэж буй тээврийн хэрэгслүүдэд оношлогоог тогтмол хийлгэж, тэдгээрт засвар үйлчилгээ хийж, түлшний зарцуулалтын үр ашгийг нэмэгдүүлэх	2023 оны 5 болон 7 дугаар саруудад улсын техникийн үзлэгт бүх техник машинуудыг хамруулсан. Нийт тээврийн хэрэгслүүдэд өдөр бүр механикууд үзлэг хийж шаардлагатай засвар үйлчилгээг тогтмол хийдэг.		
		Гүний уурхайн тэсэлгээ, хүдэр олборлох явцад үүсэх тоосыг намжаасны дараа хүмүүсийг ажиллуулах	Гүний уурхайн тэсэлгээ, хүдэр олборлох явцад үүсэх тоос, хорт бодис намжаасны дараа буюу УБҮ-ийн аврах ангийн алба хаагч нар 1-2 цагийн дараа орж хяналт шалгалт хийсний дараа ажилчдыг ажиллуулдаг.		
		Төсөл хэрэгжих талбайн гадна болон дотор талд тоосжилтын төвшин болон ширхэглэлийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг хянах цэг байгуулах	Орчны хяналт шинжилгээ хөтөлбөрийн дагуу тоосжилтын төвшин хэмжих 7 цэгийг байгуулсан.		

		Зам дагуу болон уурхайн малталтуудын орчмын эвдэрсэн хөрсийг дүүргэлт хийн тэгшлэх, ойр хавийг хог хаягдлыг цэвэрлэх	Уурхайн ойр орчимд суулт үүссэн болон эвдэрсэн газруудад пород болон шимт хөрс ашиглан тэгшлэх арга хэмжээг авч ажилладаг. Сар бүр цэвэрлэгээг тогтмол хийдэг. Сумын ЗДТГ болон төр захиргааны байгууллагаас ирж байгаа зөвлөмжийн дагуу цэвэрлэгээ, ариутгал халдваргүйжүүлэлтийг хийж ажилладаг.	
Хөрс				
		Тоосжилт гаргахгүй байх үүднээс ачаалал ихтэй замуудыг услах	Замыг тогтоосон хуваарийн дагуу 7 хоногт 4 удаа, зарим тохиолдолд өдөр бүр усалгаа хийгддэг.	Үйл ажиллагааны зардалд орсон.
		Машин механизмын шатах тослох материал хадгалах ашиглах дүрэм журмыг чанд сахих	Ажилчидыг ээлжинд гарахын өмнө аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг танилцуулдаг. Норм стандартын дагуу хадгалах, ашиглах ХАБЭА-ийн зөвлөмжийг мөрдөн ажилладаг. Мөн ашигласан шатах тослох материалыг тусгай зориулалтын түр хадгалах агуулахад хадгалж тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгжид нийлүүлэн ажилдаг.	
Ус				
		Зөөврийн усыг ангилан нөөцлөх шаардлага хангасан савтай байх / Унд ахуйд болон зам усалгаанд тусдаа нөөцлүүр савтай байх /	-Унд ахуйн 4*2000 нөөцлүүр савтай -Зам усалгаа хийх 2-10 тонны 3 машинтай. Хуваарийн дагуу усалгаа хийх үед УБҮ-ийн технологийн ус дамжуулах системээс ус авч усалгааг хийдэг.	Үйл ажиллагааны зардалд орсон.
		Ус нөөцлөх савны эрүүл ахуйн байдалд онцгой хяналт тавьж ажиллах	УБҮ-ийн Эрүүл ахуйч мэргэжилтэний зөвлөмж зааврын дагуу Усны нөөцлөх савыг жилд 1 удаа ариутгал халдваргүйжүүлэлтийг хийдэг.	
		Төслийн талбай, нөлөөллийн бүс орчмын ард иргэдийн унд ахуйн хэрэгцээний усны чанарт хяналт тавьж ажиллах.	Хэнтий аймгийн эрүүл мэндийн газрын улсын байцаагчаар жилд 2 удаа 8 цэгээс усны дээжид 19 үзүүлэлт бүхий шинжилгээ хийсэн. Мөн Орчны хяналт шинжилгээ хөтөлбөрийн хүрээнд жилд 2 удаа усны	

			дэлгэрэнгүй шинжилгээ хийлгэн ажиллаж байна.	
		Ургамал, амьтан бусад		
		Ургамлан бүрхэвч үүсэхэд нөлөө бүхий бут сөөг болох Хайлаас, харгана, тавилгана, нохойн хошуу зэргийг бөөнөөр буюу бүлэглэж суулгах зэргээр хослон тарих	“Бор-Өндөр” УБҮ-ийн ногоон байгууламж болон дүйцүүлэн хамгаалах талбайд хайлаас, шар хуайс, улиас зэрэг 24500 ширхэг моднуудыг тарьсан. Мөн 2021 онд хүлэмжинд үрээр тарьж бойжуулсан 4000 ширхэг агч модыг гарган тарьсан.	Үйл ажиллагааны зардалд орсон.
		Төслийн талбай түүний ойр орчмын хогийн цэг дээр амьтан тэжээл хайж ирэх орогнох, үүрлэх нөхцөл үүсгэхгүй байх, ахуйн ба үйлдвэрийн хог хаягдлаас мал амьтан хордож болзошгүй учир үүнээс сэргийлж хог хаягдлыг ангилан зориулалтын битүү саванд байршуулах хэрэгтэй	- Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгаж “БОР-ӨНДӨР ХОТ ТОХИЖИЛТ ОНТҮГ-тай 2023 оны 03 сарын 06-ны өдрийн ВУ-2023-04-02 тоот гэрээ байгуулан дахивар болон хог хаягдлын цэг рүү 7 хоногт 4 удаа ачиж зайлуулж байна.	
2	II. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	Бор-Өндөр УБҮ-ийн MV-000174 тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн гадна, тосгон хүрэх ЗАМЫН УРД хэсэгт ногоон байгууламж байгуулах ажлыг үргэлжлүүлнэ. Луурхайн нөлөөллийн бүс бөгөөд нэг экосистемтэй болно. Тус талбайд 10000 ширхэг Хайлаас, Агч модны суулгац тариална.	Бор-Өндөр УБҮ-ийн замын урд талын хэсэг дэх ногоон байгууламжид нийт 8 га талбайд 24500 ширхэг “Хайлаас, Шар хуайс, Улиас, 4000 Агч зэрэг модны суулгацуудыг тарьж ургуулсан.	66,0
		Бор-Өндөр УБҮ-ийн Баяжуулах фабрик, ХАЯГДЛЫН АЖ АХУЙН хэсэг дэх, ногоон байгууламжид 1000 ширхэг хайлаас мод тариална.	Бор-Өндөр УБҮ-ийн Баяжуулах фабрик, ХАЯГДЛЫН АЖ АХУЙН хэсэг дэх, ногоон байгууламжид 6000 ширхэг хайлаас, шар хуайс, зэрэг моднуудыг тариалсан. /Хавсралт/	

		Бэрх тосгонд техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн 11,2 га талбайд биологийн нөхөн сэргээлт хийж гүйцэтгэх	2023 онд нийт 11,2 га талбайд олон наст ургамлын үрний тариалалт хийсэн. Мөн 2650 ширхэг хайлаас, шар хуайс, улиас агч моднуудыг тариалсан. /Хавсралт-/	
3	III.Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө	<u>Уурхайн нөлөөллийн бүсэд малчин өрх байхгүй бөгөөд тухайн жилд холбогдох асуудлаар ямар нэгэн зөрчил болон өргөдөл гомдол гарсан тохиолдолд хууль, журмын дагуу шийдвэрлэнэ.</u>	Энэхүү асуудлаар ямар нэгэн өргөдөл, гомдол гараагүй.	-
4	IV. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	Тухайн жилийн олборлолтын үйл ажиллагааны явцад түүх соёлын үнэт өв, олдворын зүйл илэрсэн тохиолдолд холбогдох байгууллагад мэдэгдэж, зохих арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.	Түүх, соёлын өвийн дурсгалт зүйл илрээгүй.	-
5	V. Химийн бодисын эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	➢ Химийн бодисын Хор, аюулын тэмдэглэгээг латин “Н” үсгийн ард бичигдсэн 3 оронтой тоо бүхий код-оор илэрхийлж физик, эрүүл мэндэд үзүүлэх хор аюул, байгаль орчинд үзүүлэх хор аюулын тэмдэглэгээ хийх ➢ Химийн бодисуудтай ажиллах үеийн аюулгүй ажиллагаа, санамсаргүй асгарч алдагдсан үед болон гал унтраах, устгал хийхэд авах арга хэмжээ, мөн химийн бодисуудаар хордох замууд, эрсдэл тохиолдохоос сэргийлэх тэмдэглэгээг латин “Р” үсгийн ард бичигдсэн 3 оронтой тоо бүхий кодоор илэхийлэх тэмдэгжүүлэх ➢ Үйлдвэрийн аваар устгах төлөвлөгөөний дагуу ажиллах, холбогдох мэргэжлийн байгууллагын тусламж, зөвлөгөөг хэрэгжүүлэх ➢ Шатах тослох материал, тэсрэх болон химийн бодисын агуулах, тэдгээрээр үйлчилгээ явуулах анхан шатны ажил үйлчилгээнд мэргэжилтний заавар зөвлөгөөн, хяналтын дор мэргэжлийн юмуу сургалт семинарт хамрагдсан, олон жил	➢ Тэмдэглэгээг байршуулсан ➢ Тэмдэг тэмдэглэгээг байршуулсан ➢ Үйлдвэрийн аваар устгах төлөвлөгөөний дагуу Бор-Өндөр сумын Онцгой байдлын 49 дүгээр ангитай хамтран аюулаас урьдчилан сэргийлэх, бэлэн байдлын үзүүлэх сургалтыг УБҮ дээр зохион байгуулсан. ➢ Шатах тослох материал, тэсрэх болон химийн бодисын агуулах, тэдгээрээр үйлчилгээ явуулах анхан шатны ажил үйлчилгээг МХЕГ-ын хамтарсан ажлын хэсгийн үзлэг шалгалт хийгдсэн ба илэрсэн дутагдлыг арилгах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлсэн. ➢ Химийн болон тэсрэх материалын бүхий л шатны үйл ажиллагаанд Үйлдвэрийн ХАБЭА хяналтын I-IV шатны үзлэгийг зохион байгуулж ажилласан. ➢ Хүчтэй салхи шуурганы үед уурхайн ажлыг түр зогсоож болзошгүй эрсдэлээс сэргийлж ажилласан. ➢ АТЦ-д ашиглагдаж байгаа машинуудыг битүүмжлэл сайтай болгосон	Үйл ажиллагааны зардалд орсон.

	ажиллаж дадлага туршлага олж авсан хүнийг ажиллуулах. ➢ Химийн болон тэсрэх материалын бүхий л шатны үйл ажиллагаанд Үйлдвэрийн ХАБЭА хяналтын I-IV шатны үзлэгийг зохион байгуулан шалгалтаар илэрсэн зөрчлийг арилгуулах, дүн шинжилгээ хийх. ➢ Хүчтэй салхи шуурганы үед уурхайн ажлыг түр зогсоох ➢ Автомашинуудыг кабиныг битүүмжлэл сайтай болгох ➢ Шаардлагатай газруудад аянга зайлуулагч суурилуулах ➢ Аянга, цахилгаантай ширүүн бороотой үед гадаах ажлыг түр зогсоох ➢ Ажилчдыг ээлжинд гарахын өмнө аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаанд хамруулах ➢ Жил бүр мэргэжлийн байгууллага, мэргэжилтний тусламжтайгаар хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны сургалт зохион байгуулах ➢ Осол аваар гарч хүний эрүүл мэнд хохирсон тохиолдолд яаралтай анхан шатны тусламж үзүүлэх, анхан шатны тусламжийн эмийн санг ажилчдын байр бүрт байрлуулах ➢ Жолооч нарыг аюулгүй ажиллагааны сургалтанд хамруулах, ➢ Анхааруулга, замын тэмдэг тэмдэглэгээг шаардлагатай газруудад байрлуулах ➢ Жолооч бүрийг даатгалд хамруулах ➢ Машины кабин бүрт эмийн сан, галын хор байрлуулах ➢ Тэсрэх бодисын шинж чанар дээр үндэслэн бодисын нэр томьёо, худалдааны болон техникийн нэр, олон улсын бүртгэлийн дугаар, ашиглах газар, зориулалт, хугацаа, тоо хэмжээ, болзошгүй	➢ Шаардлагатай газруудад аянга зайлуулагч суурилуулсан. ➢ Аянга, цахилгаантай ширүүн бороотой үед гадаах ажлыг түр зогсоож болзошгүй эрсдэлээс сэргийлж ажилласан. ➢ Ажилчдыг ээлжинд гарахын өмнө аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг тогтмол танилцуулж ажилласан. ➢ Тухайн жилийн төлөвлөгөөт /хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны/ сургалтыг зохион байгуулсан. ➢ Осол аваараас урьдчилан сэргийлэх анхан шатны тусламжийн эмийн санг ажилчдын байр бүрт байрлуулсан. ➢ Жолооч нарыг аюулгүй ажиллагааны төлөвлөгөөт сургалтанд хамруулсан. ➢ Анхааруулга, замын тэмдэг тэмдэглэгээг шаардлагатай газруудад байрлуулсан. ➢ Жолооч бүрийг даатгалд хамруулсан. ➢ Тэсрэх бодис боловсруулах болон тээвэрлэлтийн машины кабин бүрт эмийн сан, галын хор байрлуулсан. Тэсрэх бодистой харьцаж ажилладаг ажилчдыг ээлжит сургалтанд хамруулж ажил эхлэхийн өмнө давтан зааварчилгаа өгч ажилласан.	

		ослын үед авах арга хэмжээ, тухайн бодис, хольц, хаягдлыг устгах аргачлал, тээвэрлэх арга зэргийг агуулсан лавлагааг мэдээллийг тэсрэх бодистой харьцаж ажилладаг ажилчдад танилцуулах		
6	VI. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	➢ Ил задгай хог хаяхгүй байх талаар анхааруулга санамж бүхий самбар тэмдэгжүүлэлтэй болох ➢ Ариутгал халдваргүйжүүлэлтийн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлж байх ➢ Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгаж түр хадгалах зориулалтын хогийн бункер байрлуулах ➢ Хуванцар сав, шил, лааз гэх мэт хаягдлыг 2-догч түүхий эд авах цэгт тушаах ➢ Дугуй, модны хаягдлыг дахин ашиглах, орон нутгийн хэрэгцээнд өгөх ➢ Автомашины сэлбэг, төмрийн хаягдлыг 2-догч түүхий эд авах цэгт тушаах ➢ Гал тогооноос гарсан хоол, хүнсний хаягдлыг бордоо болгох ➢ Боломжтой хог хаягдлыг дахин ашиглах ➢ Ажилласан тос, тосолгооны материалыг битүүмжлэл сайтай саванд хуримтлуулах, 2-догч түүхий эд авах цэгт тушаах ➢ Аюултай хог хаягдал тээвэрлэх, хадгалах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэдэг тусгай зөвшөөрөл бүхий аж ахуй нэгж байгууллагатай гэрээ байгуулан эдгээр үйл ажиллагааг гүйцэтгэх. ➢ Уурхайн ажилчдад өөрсдийн үйл ажиллагаанаас үүссэн хог хаягдал, түүнийг хэрхэн ангилан ялгах, боломжтойг дахин ашиглах талаар сургалт явуулах ➢ Үлдэгдэл хог хаягдлыг эцэслэн зайлуулахдаа сумын “Бор-Өндөр хот тохижилт” ОНТҮГ-тай гэрээ байгуулан зайлуулах ➢ Аюултай хог хаягдал савлаж хадгалах сав нэг бүр нь “Аюултай хог	➢ Самбар тэмдэгжүүлэлтийг байршуулсан. ➢ Ариутгал халдваргүйжүүлэлтийн арга хэмжээг тогтмол авч байна. ➢ Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгаж түр хадгалах цэгээс “БОР-ӨНДӨР ХОТ ТОХИЖИЛТ” ОНТӨҮГ-аар тээвэрлүүлж ажилласан. Цех бүрт 3 ангилан ялгах сав байршуулсан. / Дахивар хог хаягдлаар хийсэн / ➢ Хуванцар савыг Хог хаягдал дахин боловсруулах аж ахуй нэгжүүдэд гэрээгээр нийлүүлсэн. ➢ Дугуйны хаягдлыг УБУ-ийн автозогсоолын талбайд ашигласан. Замын хойд талд шинээр авто зогсоол хийсэн. ➢ Автомашины сэлбэг, төмрийн хаягдал 2-догч түүхий эдийг “Хаягдал төмөр худалдан авах гэрээгээр” гэрээлэн нийлүүлсэн. /Гэрээг хавсаргав./ ➢ Гал тогооноос гарсан хоол, хүнсний хаягдлыг хувиараа аж ахуй эрхэлдэг иргэдэд өгдөг. ➢ Боломжтой хог хаягдлын дахин ашиглалт хийж “Ногоон Эко булан” байгуулсан Мөн Хог хаягдлыг дахин ашиглах сургалтыг Хэнтий аймгийн Боловсролын салбарын хэмжээнд зохион байгуулсан. ➢ Ажилласан тос, тосолгооны материалыг битүүмжлэл сайтай саванд хуримтлуулах, 2-догч түүхий эд авах цэг, ААН-тэй гэрээ байгуулан 2 удаа нийт 10 тн тос масло нийлүүлсэн. ➢ Аюултай хог хаягдал тээвэрлэх, хадгалах, дахин боловсруулах үйл ажиллагаа эрхлэдэг “Түмэн эгшиг” ХХК, “Хэ	Үйл ажиллагааны зардалд орсон.

		хаягдал” гэсэн бичиглэлтэй, стандартаар тогтоосон тэмдэг, тэмдэглэгээтэй байх ба ил харагдахуйц газар тухайн хаягдлын нэр, хуримтлуулж эхэлсэн хугацааг тэмдэглэсэн байна.	би ойл” ХХК, “Эко минерал” ХХК-тай гэрээ байгуулан ажилласан. /Гэрээ, холбогдох материалыг хавсаргав./ ➢ Уурхайн ажилчдыг мэргэжлийн сургалтаар хангасан. Цахим орчинд холбогдох мэдээллийг байршуулан ажилласан. Хог хаягдлын зөвлөх үйлчилгээг авч менежментийг сайжруулсан. Мөн олон улсын чанарын стандартуудыг нэвтрүүлэн ажиллаж байна. ➢ Хог хаягдлыг зайлуулах, “Бор-Өндөр хот тохижилт” ОНТҮГ-тай байгуулсан гэрээг хавсаргав. Аюултай хог хаягдлыг таних тэмдэг ХАЛМ-ыг ил харагдахуйц газар байршуулж хуримтлуулж эхэлсэн хугацааг бүртгэлжүүлсэн.	
7	VII. Тухайн жилийн БОМТ-г хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	➢ Батлагдсан төлөвлөгөөний биелэлтийг гаргах зорилгоор календарчилсан төлөвлөлт гаргаж мөрдөж ажиллах, ➢ Ус ашиглах дүгнэлт гаргуулан, холбогдох газраас ус ашиглах зөвшөөрөл авах, гэрээний дагуу төлбөр төлөх, ➢ Сумын байгаль орчныг хамгаалах ажилд оролцоо, дэмжлэг үзүүлэн хамтран ажиллах,	➢ Календарчилсан төлөвлөлт гарган гүйцэтгэлийг хангуулж ажилласан. ➢ Үйлдвэрлэлийн болон ундны Ус, Ус бохирдуулсны дүгнэлтүүдийг БОАЖЯ-ны “Усны газар”-аар гаргуулан УГГХДТСГ, ХГСГ-ын захиргаанаас ус ашиглах зөвшөөрөл авсан. Зөвшөөрлийн дагуу гэрээ байгуулан төлбөрийг төсөвт төвлөрүүлэн ажилласан. Сумын байгаль орчныг хамгаалах ажлыг “Хамтран ажиллах гэрээ”-нд тусган, гүйцэтгэлийг хангаж ажилласан. /Гэрээ, холбогдох баримтыг хавсаргав./	Үйл ажиллагааны зардалд орсон.

8	VIII. Тухайн жилийн БОМТ-ний хэрэгжилтийг олон нийтэд тайлагнах хуваарь, төлөвлөгөө	➤ Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн /2023 оны/ төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг дараа I болон II улиралд олон нийтэд тайлагнах	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг 2023 оны II болон III-р улиралд олон нийтэд тайлагнаж сумын ИТХ-аар нэг удаа сумын Багийн хурлаар тус тус 1 удаа оруулж тайлагнаж ажилласан.	Үйл ажиллагааны зардалд орсон.
9	IX. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	Орчны хяналт шинжилгээг тухайн жилд 2 удаа гүйцэтгүүлэх <u>/2023 оны 6 болон 9 дугаар сард/</u>	- Хяналт шинжилгээний 1 дэх удаагийн дээжлэлтийг Хэнтий аймгийн УЦУОШТ болон “Монголросцветмет” ТӨҮГ-ын харьяа Бор-Өндөр УБҮ-ийн хооронд байгуулсан 2023 оны 05 дугаар сарын 31-ний өдрийн ВU-2023-03-06 тоот “Хамтран ажиллах гэрээ”-ний дагуу гүйцэтгүүлэн дүн шинжилгээг гаргуулсан. - Хяналт шинжилгээний 2 дэх удаагийн дээжлэлтийг “Гурван Орчил Мандал” ХХК болон “Монголросцветмет” ТӨҮГ-ын харьяа Бор-Өндөр УБҮ-ийн хооронд байгуулсан 2023 оны 10 дугаар сарын 24-ний өдрийн ВU-2023-03-17 тоот “Хамтран ажиллах гэрээ”-ний дагуу гүйцэтгүүлэн дүн шинжилгээг гаргуулсан. - Хяналт шинжилгээний 3 дах удаагийн дээжлэлтийг “Байгаль орчны судалгаа шинжилгээний төв” улсын төсөвт үйлдвэрийн газраас ирүүлсэн 2023 оны 10 дугаар сарын 10-ны №143 тоот албан бичгийн дагуу гүйцэтгүүлэн дүн шинжилгээг гаргуулсан. /Хавсралт-/	10,08

Х. Нөхөн сэргээлтийн мэдээлэл
Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн улмаас эвдэрсэн газрын
нөхөн сэргээлтийн зардлын дүн

Д/д	Зардлын утга	Хэмжих нэгж	Ажлын хэмжээ	Ашиглагдах техник, тайлбар	Нэгж ажлын зардал, төг	Нийт зардал, сая.төг
Бэлтгэл ажлын зардал						
1	Нөхөн сэргээлтийн ажлын хөрөнгө оруулалтын зардал	Сая.төг	Шаардлагатай Хөрөнгө худалдан авахад зарцуулах зардал			
2	Байгаль орчны суурь төлөв байдлын шинжилгээний зардал	Сая.төг	Тооцоогоор шаардлагатай судалгаа хийх зардал			
3	Нөхөн сэргээлтийн ажлын төсөв боловсруулах зардал	Сая.төг	Нөхөн сэргээлтийн зардлын төсөвт өртгийн 3-5%			
А. Нөхөн сэргээлтийн бэлтгэл ажлын зардлын дүн			<u>1+2+3</u>			
Техникийн нөхөн сэргээлтийн ажил						
4	Шимт хөрсний үе давхаргыг хуулах, ачих, хадгалах	Мян.м ³				
5	Хөрс тээвэрлэх	Мян.м ³		Погрузчик		
6	Уурхайн малталтыг дүүргэж, тэгшлэх	Мян.м ³	13104	Автосамосвал, бульдозер		Үйлдвэрлэлийн зардалд
7	Овоолгын талбайг хэлбэржүүлэн тэгшлэх, нягтаршуулах	Мян.м ³				
8	Шимт хөрсөөр талбайг хучих	Мян.м ³		Автосамосвал, бульдозер		Үйлдвэрлэлийн зардалд
9	Тэгшилсэн талбай дээр дэвссэн хөрсний үеийг тэгшлэх	Мян.м ³				
10	Овоолгын хажууг хэвгийжүүлэх, дэвсгэжүүлэх	Мян.м ³				
11	Туслах байгууламж байгуулахад үүссэн овоолгыг тэгшлэх	Мян.м ³				
12	Ургамалжуулахад бэлтгэн хөрсийг нягтаршуулах	Мян.м ³				
13	Хөрс боловсруулах, сайжруулах	Мян.м ³				
14	Шимт хөрсийг хадгалах, хамгаалах					

Техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлын дүн				25,000		
Биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлын зардал						
15	Бүрхэвч ургамал тарих					
16	Олон наст ургамлын үр тарьж суулгах					
17	Ойжуулах	Ширхэг	10000	Хайлаас,Агч, Шар хуайс		50,0
18	Усалгаа, арчилгаа, тордолт хийх			-		
	Усалгааны тоног, төхөөрөмж			78,73		
Биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлын дүн				200,8 сая.төг		
Хаалтын дараах хяналт-шинжилгээний ажлын зардал						
19	Нөхөн сэргээгдэж байгаа явцын хяналт-шинжилгээний ажлын зардал					
20	Орон нутагт хяналт-шинжилгээ хийх үлдээх Хөрөнгө					
Хаалтын дараах хяналт шинжилгээний ажлын зардал				<u>(19-20)</u>		
НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН АЖЛЫН НИЙТ ЗАРДЛЫН ДҮН						

**УУЛ УУРХАЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ УЛМААС ЭВДЭРСЭН
ГАЗРЫН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН 2023 ОНЫ ЖИЛИЙН
МЭДЭЭ**

1. АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГЫН ХАЯГИЙН ХЭСЭГ

Регистрийн дугаар	2	5	5	0	4	6	6
Аж ахуйн нэгж байгууллагын нэр	“Монголросцветмет” ТӨҮГ-ын харьяа Бор-Өндөр УБҮ						
Байршил	Нэр			Код			
Аймаг, нийслэл	Хэнтий						
Сум, дүүрэг	Бор-Өндөр						

2. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Тусгай зөвшөөрлийн дугаар	0	0	0	1	7	4	
Тусгай зөвшөөрлийн талбай, га	371						
Ашиглалт эхэлсэн он, сар, өдөр	1	9	8	1			
Ашигт малтмалын төрөл	Хайлуур жонш						
Ашиглалтын төрөл	Далд уурхайн аргаар, өрөмдлөг тэсэлгээний ажлаар нурааж, олборлон баяжуулах						

3. УУЛ УУРХАЙН АШИГЛАЛТ

Үзүүлэлт	МД	Хэмжих нэгж	Нийт	Тайлант онд /ашиглалт/
А	Б	В	1	2
Олборлолтод өртсөн нийт талбай	1	га	125.18	
Ашигласан талбай	2	га	62.59	
	3	мян.м³	6067.9	
Хаягдал чулуулгийн овоолго	4	га	36.29	
	5	мян.м³	1971.266	
Хөрсний овоолго	6	га	-	
	7	мян.м³	-	
Уул уурхайн дагалдах дэд бүтцийн нөлөөнд эвдэрсэн газар	8	га	26.3	
Бусад	9	га		

4. УУЛ УУРХАЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ

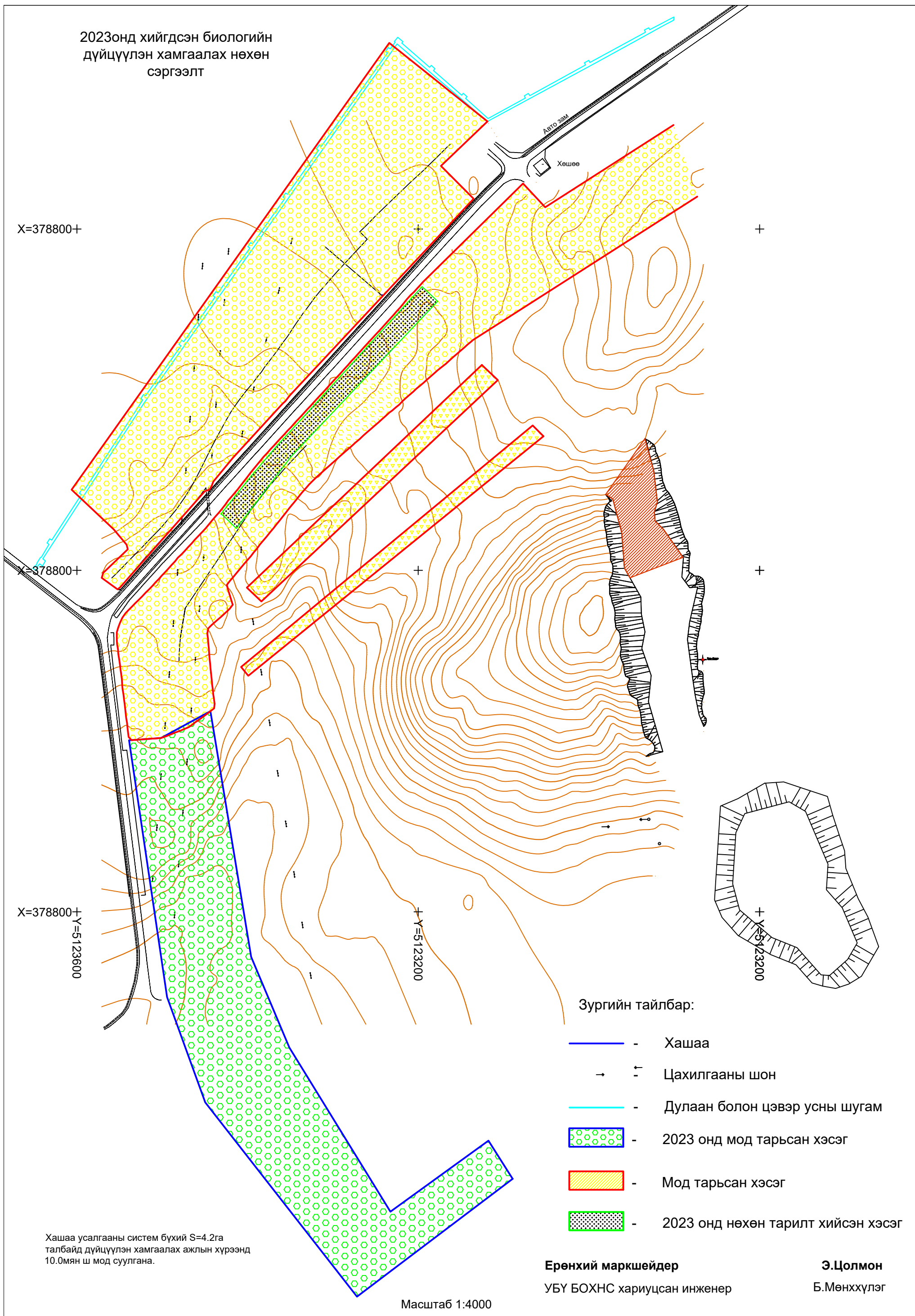
Үзүүлэлт	МД	Хэмжих нэгж	Нийт	Техник	Биологи
А	Б	В	1	2	3
Байгаль орчны нөлөөлөх байдлын үнэлгээнд заасан нөхөн сэргээлт хийх талбайн хэмжээ	1	га			4,4
	2	мян.м ³	-		-
Тайлант онд нөхөн сэргээлт хийхээр төлөвлөсөн талбай	3	га	8,5	0,12	7
	4	мян.м ³	-	6283	10 мян ширхэг мод тарих.
Нөхөн сэргээлтийн нийт хийсэн талбай	5	га	14,9	5,02	30
	6	мян.м ³	-	23,677	51,0 ширхэг мод тарив.
Тайлант онд нөхөн сэргээлт хийсэн талбай	7	га	-	0,12	-
	8	мян.м ³	-	13104	-
Нөхөн сэргээлт хийхэд нийт зарцуулсан зардал	9	Мян.төг	-	-	
Тайлант онд нөхөн сэргээлт хийхэд зарцуулсан зардал	10	Мян.төг	-	25,0	-
Байршуулсан нөхөн сэргээлтийн баталгааны мөнгөн хөрөнгө	11	Мян.төг	-	-	
Тайлант онд байршуулсан нөхөн сэргээлтийн баталгааны мөнгөн хөрөнгө	12	Сая.төг	-	79,405	
Байгаль хамгаалахад зарцуулсан нийт зардал	13	Мян.төг	-	-	
Тайлант онд байгаль хамгаалахад зарцуулсан зардал	14	Сая.төг	-	225,71	

Тайлан гаргасан:

БОНС Инженер / Мэргэжилтэн / Б.Мөнххүлэг
 Маркшейдер Э.Цолмон

2023 онд хийгдсэн биологийн
дүйцүүлэн хамгаалах нөхөн
сэргээлт

Зургийн тайлбар:

- - Хашаа
- - Дулаан болон цэвэр усны шугам
- Мод тарьсан хэсэг
- 2023 онд мод тарьсан хэсэг
- 2023 онд нөхөн тарилт хийсэн хэсэг
- ← - Цахилгааны шон

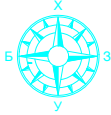
Хашаа усалгааны систем бүхий S=4.2га
талбайд дүйцүүлэн хамгаалах ажлын хүрээнд
10.0мян ш мод суулгана.

Ерөнхий маркшейдер
УБҮ БОХНС хариуцсан инженер

Э.Цолмон
Б.Мөнххүлэг

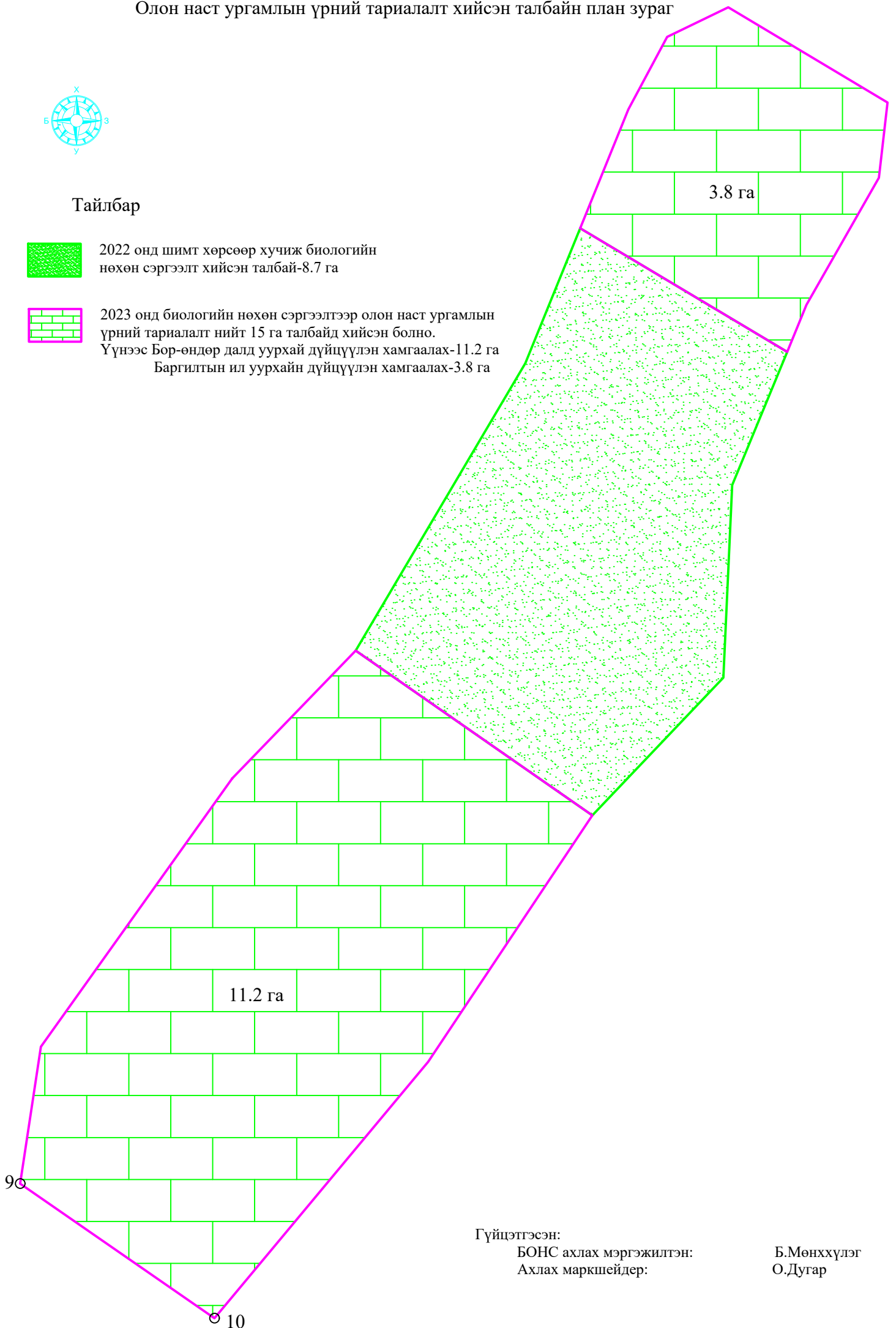
Масштаб 1:4000

Хэнтий аймгийн Батноров сумын Бэрх тосгонд биологийн нөхөн сэргээлтээр
Олон наст ургамлын үрний тариалалт хийсэн талбайн план зураг

Тайлбар

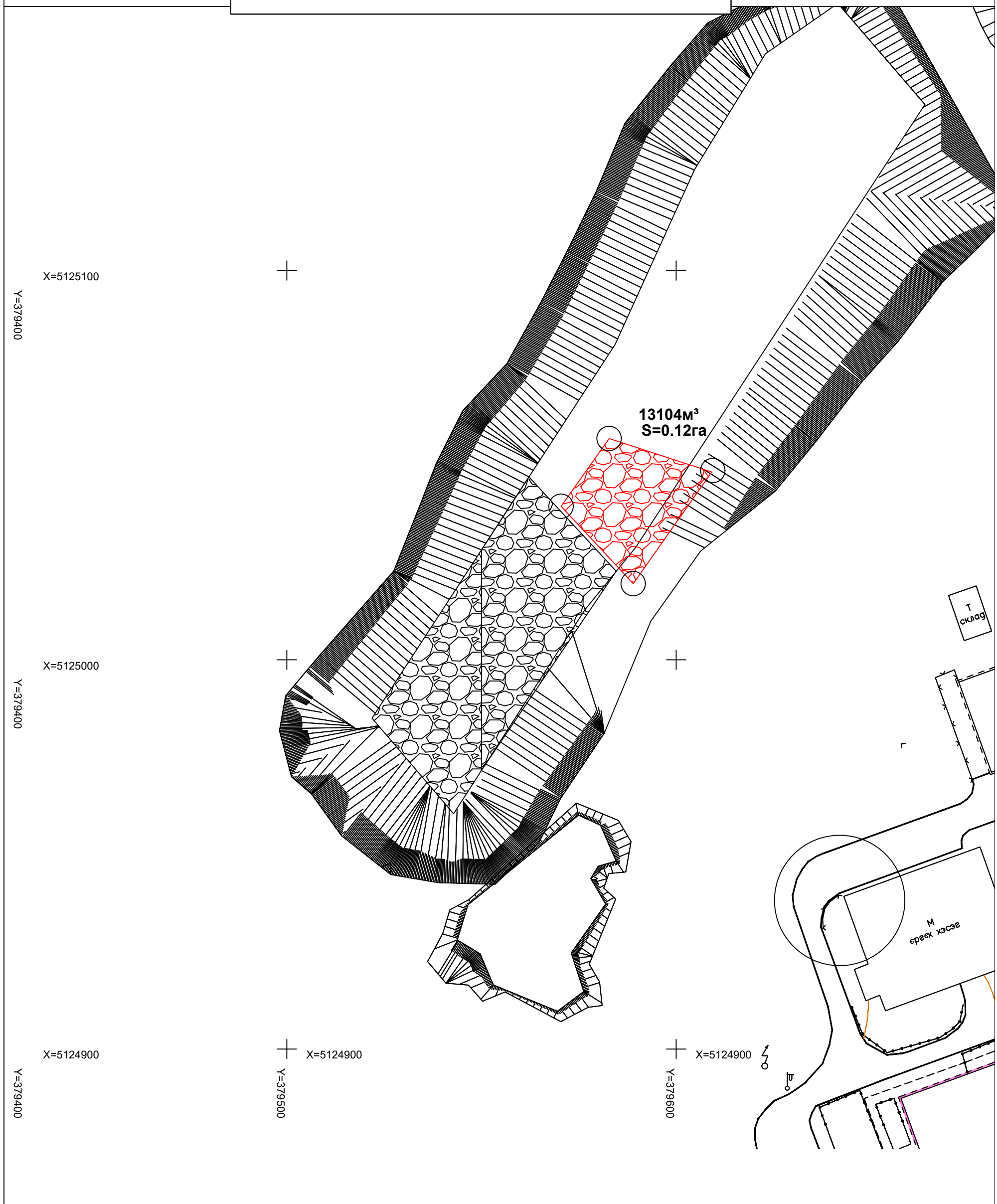
- 2022 онд шимт хөрсөөр хучиж биологийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбай-8.7 га
- 2023 онд биологийн нөхөн сэргээлтээр олон наст ургамлын үрний тариалалт нийт 15 га талбайд хийсэн болно. Үүнээс Бор-өндөр далд уурхай дүйцүүлэн хамгаалах-11.2 га Баргилтын ил уурхайн дүйцүүлэн хамгаалах-3.8 га

Гүйцэтгэсэн:
БОНС ахлах мэргэжилтэн:
Ахлах маркшейдер:

Б.Мөнххүлэг
О.Дугар

2023 онд V хүдрийн биетэд хийгдсэн техникийн нөхөн сэргээлт

			"МОНГОЛПРОСЦВЕТМЕТ" ТӨҮГ-ны "Бор-Өндөр" УБҮ	Уулын цех 174А
Албан тушаал	Гарын үсэг	Овог нэр	Хэнтий аймаг Бор-Өндөр сум	Маркш. алба
БОНСХ хариуцсан ахлах мэргэжилтэн		Б.Мөнххүлэг	2023 онд V хүдрийн биетэд хийгдсэн техникийн нөхөн сэргээлт	Масштаб 1:1000 УТМ
Ахлах маркшейдер		О.Дугар		
				хуудас 1 хуудаснууд 1

Гөлбөрийн даалгавар 41

2023 оны 01 сарын 25 өдөр

Улаанбаатар / Уулзур / 2002
Хуучирсан / 2023 оны 01 сарын 25 өдөр / 132-т

Төлөгч

Код Бор-Өндөр Уулын баяжуулах үйлдвэр Д.С

Төлөгчийн Хяс Хэнтий Бор-Өндөр Банк 500111

Хүлээн авсан

Код Хэнтий аймаг Гатварын хэлгэс Крс

Хүлээн авагчийн Банк

Монгоний дүи (тоогоор) 100,000,000.00

Монгоний дүи (үсгээр)

Нэгзүүн сая тогрон

Барааг хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээг үзүүлсний өгөг

2023 оны 01 сарын 25 өдөр

Гөлбөрийн зориулалт (Барааг болон ажил үйлчилгээг үзүүлсний өгөг баримт)

1230106000 168 Хяс Хэнтий Бор-Өндөр

Захирал

амга Ерөнхийлөгч болон

Handwritten signatures and stamps, including a circular stamp with the number 026.

Table with multiple columns and rows, containing various numerical and text entries, possibly a ledger or account book.

Төлбөрийн даалгавар 131

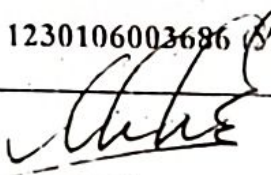
2023 оны 02 сарын 28 өдөр

Маягт N ГС-7

Санхүү, Эдийн засгийн сайдын 2002 оны 06 дугаар сарын 28-ны өдрийн 182 тоот тушаалаар батлав

Төлөгч		Данс		Дүн
ЭД	Бор-Өндөр Уулын баяжуулах үйлдвэр	Дебет		40,000,000.00
Төлөгчийн	Хас Хэнтий Бор-Өндөр банк	5001113751	-	
Хүлээн авагч				
Код	~~Хэнтий аймаг Татварын хэлтэс~~	~~Кредит~~		
Хүлээн авагчийн		банк		
Мөнгөний дүн (тоогоор)		40,000,000.00		...хоногийн...хувийн...торгууль бүгд...төг...мөн
Мөнгөний дүн (үсгээр)		Дөчин сая төгрөг		
Барааг хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээ гүйцэтгүүлсэн огноо				Дүн (торгуулийн хамт)
2023 оны 02 сарын 28 өдөр				
Төлбөрийн зориулалт (Барааны болон ажил үйлчилгээний нэр, дагалдах баримтын дугаар)				Гүйлгээний утга
				Төлбөрийн зориулалт
1230106003686 (Усны төлбөр-Бор-Өндөр)				

Захирал

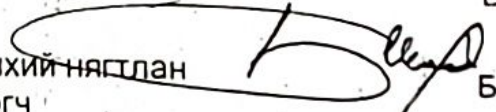
Б.МАГСАРЖАВ

Банкинд гүйлгээ хийсэн

28 оны 02 сарын 28 өдөр

Төлөх хугацаа

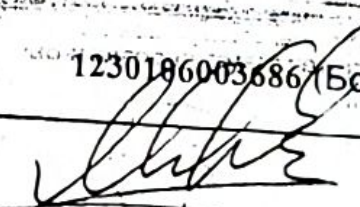
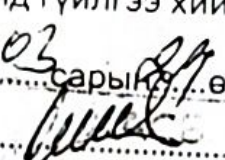
Тамга Ерөнхий нягтлан бодогч

Б.МӨНХБАЯР

тэмдэг, гарын үсэг

Төлбөрийн ээлж

Төлөгч		Данс		Дүн
ОД	Бор-Өндөр Уулын баяжуулах үйлдвэр	Дебет		70,065,641.25
Төлөгчийн	Хас Хэнтий Бор-Өндөр банк	5001113751		
Хүлээн авагч				
Код	Хэнтий аймаг Татварын хэлтэс	Кредит	-	
Хүлээн авагчийн	банк			
Мөнгөний дүн (тоогоор)	70,065,641.25			
Мөнгөний дүн (үсгээр)	Далан сая жаран таван мянга зургаан зуун дөчин нэгэн төгрөг хорин таван мөнгө			.....хоногийн.....хувийн.....торгууль- бүгд.....төг.....мөн
Барааг-хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээ гүйцэтгүүлсэн огноо				Дүн (торгуулийн хамт)
2023 оны 03 сарын 24 өдөр				
Төлбөрийн зориулалт (Барааны болон ажил үйлчилгээний нэр, дагалдах баримтын дугаар)				Гүйлгээний утга
1230106003686 (Бор-өндөр усны төлбөр)				Төлбөрийн зориулалт
Захирал		Банкинд гүйлгээ хийсэн	Төлөх хугацаа	
Тамга	Ерөнхий нягтлан бодогч	Б.МАГ САРЖАВ	.....оны.....сарын.....өдөр	Төлбөрийн ээлж
		Б.МӨНХБАЯР		
			тэмдэг, гарын үсэг	

Төлбөрийн даалгавар

621

Маягт N: TC-7

2023 оны 06 сарын 29 өдөр

Санхүү, Эдийн засгийн сайдын 2002 оны 06 дугаар сарын 28-ны өдрийн 182 тоот тушаалаар батлав.

Төлөгч		Данс	Дүн
Код	Бор-Өндөр Уулын баяжуулах үйлдвэр	Дөбөт	85,000,000.00
Төлөгчийн	Хас Хэнтий Бор-Өндөр банк	5001113751	
Хүлээн авагч			
Код	Хэнтий аймаг Татварын хэлтэс	Кредит	
Хүлээн авагчийн	банк		
Мөнгөний дүн (тоогоор)	85,000,000.00		...хоногийн...хувийн...торгууль бүгд.....төг.....мөн
Мөнгөний дүн (үсгээр)	Наян таван сая төгрөг		
Барааг хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээ гүйцэтгүүлсэн огноо			Дүн (торгуулийн хамт)
2023 оны 06 сарын 29 өдөр			
Төлбөрийн зориулалт (Барааны болон ажил үйлчилгээний нэр, дагалдах баримтын дугаар)			Гүйлгээний утга
3230406491837 (Усны төлбөр-Бор-Өндөр)			Төлбөрийн зориулалт
Захирал	Б.МАГСАРЖАВ	Банкинд гүйлгээ хийсэн	Төлөх хугацаа
Тамга	Б.МӨНХБАЯР	582 Гүйлгээний ажиглалт	Төлбөрийн ээлж

3230406491837 (Усны төлбөр-Бор-Өндөр)

Ерөнхий нягтлан бодогч

Б.МАГСАРЖАВ
 2023 оны 06 сарын 29 өдөр
 Гүйлгээний ажиглалт
 Тэмдэг, гарын үсэг

БАТЛАВ.
“ДАРХАН ТӨМӨРЛӨГИЙН ҮЙЛДВЭР”
ХХК-ИЙН ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ

Г.ДУГАРЖАВ

ХАЯГДАЛ ТӨМӨР, ШИРЭМ ХУДАЛДАХ, ХУДАЛДАН АВАХ ГЭРЭЭ

БАТЛАВ.
“МОНГОЛПРОСЦВЕТМЕТ” ТӨҮГ-ЫН
ХАРЪЯА “БОР-ӨНДӨР” УБУ-ИЙН
ЗАХИРАЛ

Б.МАГСАРЖАВ

№ ВУ-2023-01-19

2023 оны 06 -р сарын 26-ны өдөр

Дархан-Уул аймаг

Энэхүү гэрээг нэг талаас “Монголросцветмет” ТӨҮГ-ын харъяа “Бор-Өндөр” УБУ /РД: 2550466/-ийг төлөөлж Баяжуулах фабрикийн БО,НС-ийн мэргэжилтэн Г.Одонтунгалаг /цаашид “Худалдагч тал” гэх/, нөгөө талаас “Дарханы Төмөрлөгийн Үйлдвэр” ХХК /РД:2051303/-ийг төлөөлж Худалдан авах ажиллагааны хэлтсийн дарга Б.Батаа /цаашид “Худалдан авагч тал” гэх/, /хамтад нь “Талууд” гэх/ нар дараах нөхцлүүдийг харилцан тохиролцож, “Монголросцветмет” ТӨҮГ-ын 2023 оны 05 дугаар сарын 29-ний өдрийн, Техникийн зөвлөлийн хурлын тэмдэглэл №23-5 дахь заалт, “Монголросцветмет” ТӨҮГ-ын 2023 оны 06 дугаар сарын 06-ны өдрийн Радиограммыг тус тус үндэслэн энэхүү гэрээг байгуулав.

НЭГ. НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

- 1.1 Энэхүү гэрээгээр Худалдагч тал нь хаягдал төмөр худалдах, Худалдан авагч тал нь хүлээн авсан тонн хэмжээ болон гэрээний гүйцэтгэлд үндэслэн, нэхэмжлэхийн дагуу төлбөр төлөх харилцааг зохицуулна.
- 1.2 Худалдан авагч тал нь гэрээ байгуулсан өдрөөс хойш ажлын 14 /арван дөрөв/ хоногт багтаан хаягдал төмрийг худалдагч буюу “Монголросцветмет” ТӨҮГ-ын харъяа “Бор-Өндөр” УБУ, “Шижир алт” АҮ-ийн үйлдвэрээс татан авах ажлыг зохион байгуулна.

ХОЁР. ТӨЛБӨР

- 2.1 Худалдаж буй хаягдал төмрийн тоо хэмжээ урьдчилсан байдлаар 280 орчим (хоёр зуун наяд) тонн байна. Энэхүү тоо хэмжээ гэрээний гүйцэтгэлээс хамаарч өөрчлөгдөж болно.
- 2.2 Хаягдал төмрийн 1 (нэг) тонн тутмын үнэлгээ нь Худалдан авагч талаас ирүүлсэн үнийн санал:
  1. Цул зузаан төмөр /Н, К, Cr/ 1 тонн нь 350,000 (гурван зуун тавин мянга) төгрөг.
Боловсруулалт хийгдэх төмөр:
    - ✓ Төмөр замын рельс, суудлын болон ачааны вагоны хос дугуй
    - ✓ Хром, маргенцийн агуулга өндөртэй ган (тээрмийн хуяг, газартай харьцдаг металл)
    - ✓ Ган хоолой, арматур, швеллер, цул, зузаан төмөр г.м
  2. Нимгэн төмөр, ширэм /М, Р/ 1 тонн нь 300,000 (гурван зуун мянга) төгрөг.
Боловсруулалт хийгдэх 3мм-с доош зузаантай болон ангилал, хэмжээ холилдсон бүх төмөр:
    - ✓ Машины кұзов, овор том тоног төхөөрөмжүүдийн гадна арьс, овор хэмжээнээс нь хамааруулан салгаж, хуваасан.
    - ✓ Ороож, нугалж боосон, зүсэж бэлтгэсэн ган татлага, төмөр утас
    - ✓ Төрөл бүрийн битүүмжлэлгүй болгож боловсруулсан битүү сав, хийн болон тосон шахалтат хийц, эд ангиуд.
    - ✓ Элэгдэж жижгэрсэн ган бөөрөнцөг
    - ✓ Хориглосон найрлага, хорт хольцын агуулга бага, бүх төрлийн ширмэн эд анги, металл хийц.

/Энэхүү гэрээний үнэнд НӨАТ ороогүй болно./
- 2.3 Хаягдал төмрийн нийт үнийг энэхүү гэрээний 2.2-т заасан 1 тонн тутмын үндэслэн гүйцэтгэлээр тооцож, худалдагч талд гэрээнд заасны дагуу төлбөрийг төлнө.

ГУРАВ. ТӨЛБӨР ТӨЛӨХ НӨХЦӨЛ

- 3.1 Худалдан авагч тал нь хаягдал төмөр хүлээн авсны дараа гэрээний 4.2-т заасан жингийн хэмжээнд үндэслэн гүйцэтгэлээр тооцож худалдагч талын нэхэмжлэхийн дагуу төлбөрийг төлнө.
- 3.2 Хаягдал төмөр тээвэрлэх тээврийн зардал болон вагон түрээсийн зардлыг Худалдагч талын нийлүүлсэн хаягдал төмрийн төлбөрөөс хасаж тооцно.
- 3.3 Худалдан авагч тал төлбөрийг Худалдагч талын Хаан банкны 5946025683 тоот дансанд шилжүүлнэ.
- 3.4 Төлбөрийн төрөл: Төлбөрийг бэлэн болон бэлэн бус хэлбэрээр хийнэ.
- 3.5 Худалдан авагч төлбөр төлөх хугацааг хэтрүүлсэн тохиолдолд хэтрүүлсэн хоног тутам төлөгдөөгүй үнийн дүнгийн 0.5%-тай тэнцэх алданги төлнө.

ДӨРӨВ. ХАЯГДАЛ ТӨМӨР НИЙЛҮҮЛЭЛТЭНД ТАВИГДАХ ШААРДЛАГА

- 4.1 Нийлүүлэгдэх төмөр нь зузаан буюу Н төмөр-70%, ширэм -10%, нимгэн буюу М төмөр -20% гэсэн харьцаатай байна. Хаягдал төмөр бүрэн нийлүүлж дууссаны дараа нийлүүлэгчтэй тулгалт хийж дээрх хувийг баталгаажуулна, зөрчигдвөл 0,1% алданги тооцно.
- 4.2 Дараах төрлийн хаягдал төмрийг хүлээн авахгүй.
  - 4.2.1 Газрын дороос ухаг авсан, их хэмжээний зэвдэнд идэгдсэн төмөр, шавар болон бетон наалдсан барилгын үйлдвэрлэлд хэрэглэдэг хэв, тосгуур, зуурагч, зуурмагийн сав, будагтай лааз, бадъяа, шаврын машин, битумын тогоо гэх мэтийг хүлээн авахгүй.
  - 4.2.2 Задаргаа хийгдэх боломжгүй, дотроо тос, мөс болон бусад тусгаарлах материал, шилэн хөвөн зэрэг метал бус зүйл агуулсан төмөр хийц, өнгөт метал агуулсан тоноглолууд, шахсан, пресслэсэн төмөр, пошик савны амыг шахаж битүүмжилсэн байдалтай төмөр, төмрийг асгаж үзлэг хийх боломжгүй нарийн амтай саванд чигжиж хийсэн төмөр гэх мэтийг хүлээн авахгүй.
  - 4.2.3 Төрөл бүрийн хийн болон тосон шахалттай даралтат хийц, эд анги, ролик бүхий битүү хийцүүдийг дундуур нь тайрч болон задалж салгаагүй, шатааж тос, битүүмжлэлийг нь арилгаагүй эд зүйлсийг хүлээн авахгүй. Үүнд: баллонууд, агаар шүүгч эд анги, машины руллийн хөтлөгч, гидрийн цилиндр, шатаагаагүй (тосны шүүлтүүр, өндгөн тулгуур, босоо тэнцүүлэгч, тиаг, шарнир), домакратууд, хийн хураагуур савнууд, хийн хавхлагууд, хөдөө аж ахуйн үрсэлгээний дугуй, хийн хуваарилагч, хөргүүрийн агергатууд, төрөл бүрийн амортизатор, төрөл бүрийн хийн будагны савнууд, ахуйн хэрэглээний газны баллонууд, тормозны вакуум хүчлүүр, галын хорны савнууд, машины тосны шахуурга, гүзээ диск, хийн клапан бүхий хаалтууд, төрөл бүрийн ролик бүхий битүү хийцүүд, төрөл бүрийн гидро болон хийн шахуургууд тус тус орно.
  - 4.2.4 Металын үндсэн найрлага нь тодорхойгүй, жигд бус найрлагатай тээрмийн булнууд, уул уурхайн механизмууд, экскаватор, ачигч, кран зэргийн хүндрүүлэгчийг хүлээн авахгүй.
  - 4.2.5 Шуудай, сав зэрэг савласан хаягдал төмрийг тээврийн хэрэгсэл дээр нь задалж, шалгаж хүлээн авах бөгөөд задрахгүй, дотор талыг шалгах боломжгүй тохиолдолд хүлээн авахгүй.
  - 4.2.6 Нийлүүлэгч нь металл бус бүх төрлийн хольц, шаар, хог хаягдал, тос тосолгооны материалаас нь металлыг салгасан байх шаардлагатай бөгөөд хэрэв металл бус хольц, гүйдэл үл дамжуулагч хольц (цахилгаан плетканы дулаан тусгаарлагч, хөргөгчний доторлогоо, бүргэд хаалганы доторлогоо, мод, чулуу, цемэнт бетон, уут сав, доторлогоо, резин болон тос, тосолгооны материал, цас, мөс, элс, шороо) нийлүүлэгдэж ирсэн тохиолдолд авахгүй буцаах, эдгээр зүйлсийг ялгахад гарсан хүн хүч, техникийн ажиллагааны зардлыг хасч тооцно.
  - 4.2.7 Ороож боосон ган татлага, төмөр утас, жижиглэсэн нарийн катанг, арматур ганг цагираглан боож бэлтгэж, тайраагүй, хэт их бохирдолтой, орооцолдож барьцалдсан тохиолдолд боловсруулалтын нэмэлт ажиллагааны зардал тооцох бөгөөд эсвэл буцаана.
  - 4.2.8 Тээрэм, бутлуурын бөмбөлөг, бөөрөнцөгийг хүдэр чулуулгаас салгаагүй тохиолдолд хүлээн авахгүй.

- 4.2.9 Бохирдол ихтэй, хориглосон чанаржуулагч элемент орсон хайлштай, зарим төрлийн хорт хольцын агууламж ихтэй, найрлага жигд бус хаягдал ширмийг хүлээн авахгүй. (Тухайлбал: никелийн агуулга хэт өндөр)
- 4.2.10 Зоргодосыг хүлээн авахгүй.
- 4.2.11 Сум галт хэрэгсэл, тэсэрч дэлбэрэх зүйл хаягдал төмөртэй нийлүүлэгдсэн тохиолдол тус бүр дээр 300,000 төгрөгийн торгууль ногдуулна.
- 4.2.12 Хориглосон зүйлүүд хаягдал төмөртэй машинаар нийлүүлэгдсэн тохиолдолд ялгалт, буцаан ачилтын зардлыг нийлүүлэгч тал хариуцна.
- 4.2.13 Хориглосон зүйлүүд хаягдал төмөртэй вагоноор нийлүүлэгдсэн тохиолдолд нийлүүлэгчид мэдэгдэж, газар дээр нь баталгаажуулах ажлыг ЧХХ-ийн хаягдал төмөр хариуцсан чанарын инженер, хаягдал төмрийн чанар хянагч, хаягдал төмрийн нярав, пиротехникч, ТБЦ-ийн талбайн инженер, мастер хамтран зохион байгуулна.
- 4.2.14 Ялгалт болон пүүлсэн зардлыг нийлүүлэгч тал хариуцна. Шаардлагатай тохиолдолд нийлүүлэгч өөрсдийн зардлаар буцаан авна. Аваагүй тохиолдолд устгалын зардлыг нийлүүлэгч талаас гаргуулна.
- 4.2.15 Хаягдал төмрийн бохирдлоос хамаарч 1-2%-ийн хорогдол тооцно.
- 4.2.16 Боловсруулалтын явцад гарсан металл бус зүйлсийг пүүлэн хасаж тооцно.

ТАВ. ТЭЭВЭРЛЭХ НӨХЦӨЛ

- 5.1 Худалдан авагч тал нь хаягдал төмрийг өөрийн тээврийн хэрэгслээр тээвэрлэнэ.
- 5.2 Гэрээний дагуу худалдах хаягдал төмрийн хэмжээг худалдагч талын вагон пүүгээр пүүлж, тонн хэмжээг тодорхойлон тооцож авна. Уг жин нь төлбөр төлөх үндэслэл болно.

ЗУРГАА. ХУДАЛДАГЧ ТАЛЫН ЭРХ, ҮҮРЭГ

- 6.1 Энэхүү гэрээнд заасан үүргээ зохих ёсоор гүйцэтгэхийг худалдан авагч талаас шаардах;
- 6.2 Худалдан авагч талыг гэрээнд заасан нөхцөл, нэхэмжлэхийн дагуу төлбөр шилжүүлэхийг шаардах;
- 6.3 Хаягдал төмрийн ачилтанд хяналт тавих, аливаа илэрсэн зөрчлийг арилгуулах эрхтэй;
- 6.4 Худалдагч тал нь хаягдал төмрийг ачих хүн хүч, машин техник /автокран, авто ачигч/, багаж хэрэгсэл /бензин-хүчилтөрөгч/-ийг гаргаж, хөдөлмөрийн аюулгүй байдлыг бүрэн хариуцаж ажиллах үүрэгтэй.
- 6.5 Гэрээнд заасан тоо хэмжээтэй хаягдал төмрийг худалдан авагч талд нийлүүлэх;
- 6.6 Гэрээнд заасан нөхцөл журмын дагуу үүргээ хугацаанд нь зохих ёсоор биелүүлэх;
- 6.7 Гэрээ болон хуульд заасан бусад үндэслэл;

ДОЛОО. ХУДАЛДАН АВАГЧ ТАЛЫН ЭРХ, ҮҮРЭГ

- 7.1 Энэхүү гэрээнд заасан үүргээ зохих ёсоор гүйцэтгэхийг худалдагч талаас шаардах;
- 7.2 Хаягдал төмрийг хүлээн авч гүйцэтгэлээр төлбөрийг төлөх ба хаягдал төмөр хүлээн авсан өдрөөс хойш ажлын 7 хоногийн дотор төлбөрийг шилжүүлнэ.

НАЙМ. ТАЛУУДЫН ХҮЛЭЭХ ХАРИУЦЛАГА

- 8.1 Худалдагч тал нь хаягдал төмөр таслах, огтлох, тайрах, ачих бүх зардлыг бүрэн хариуцна.
- 8.2 Худалдагч тал нь талбай дээрээс нийлүүлэх хаягдал төмрийг ачихдаа ангилан, овор хэмжээг багасган ачна.
- 8.3 Худалдагч тал нь хаягдал төмрийг ачих ажлыг хариуцах тул аюулгүй ажиллагаа, хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын дүрэм журам стандартыг дагаж мөрдөх бөгөөд тэдгээрийг дагаж мөрдөөгүйгээс үүссэн бүхий л хууль зүйн хариуцлага, хохирол, эрсдлийг дангаараа хүлээх болно.
- 8.4 Худалдан авагч тал нь хаягдал төмөр тээвэрлэхдээ өөрийн тээврийн хэрэгслээр тээвэрлэнэ.

ЕС. ДАВАГДАШГҮЙ ХҮЧИН ЗҮЙЛ

- 9.1 Гэрээний аль нэг тал давагдашгүй хүчин зүйл /тухайлбал: газар хөдлөлт, үер, гал, халдварт өвчний тархалт, байгалийн аюулт үзэгдэл, ажил хаялт, төрийн шийдвэр гэх мэт/-ийн нөхцөл байдлын улмаас гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлэх боломжгүй болсон тохиолдолд гэрээний хариуцлагаас /алданги, торгууль/ чөлөөлөгдөх үндэслэл болох бөгөөд уг байдлын талаар нөгөө талдаа нэн даруй мэдэгдэж харилцан зөвшилцөлд хүрнэ.
- 9.2 Төрийн эрх бүхий байгууллагаас гаргаж өгсөн гэрчилгээ нь давагдашгүй хүчин зүйл болно. Мөн үргэлжилсэн хугацааны хангалттай нотолгоо болно.

АРАВ. МАРГААН ШИЙДВЭРЛЭХ

- 10.1 Энэхүү гэрээнээс үүссэн аливаа маргаантай асуудлыг талууд зөвшилцлийн журмаар шийдвэрлэхийг эрмэлзэх бөгөөд хэрэв талууд зөвшилд хүрээгүй бол холбогдох хууль тогтоомжид заасны Монгол Улсад мөрдөгдөж буй хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлүүлнэ.

АРВАН НЭГ. ГЭРЭЭНД НЭМЭЛТ ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ

- 11.1 Гэрээнд оруулсан аливаа нэмэлт өөрчлөлт нь талуудын зөвшилцлийн үндсэн дээр зөвхөн бичгээр хийгдэж талуудын гарын үсэг зурснаар хүчин төгөлдөр болно. Уг нэмэлт өөрчлөлт гэрээний салшгүй нэгэн хэсэг болох бөгөөд хуулийн өмнө хүчин төгөлдөр байна.

АРВАН ХОЁР. БУСАД ЗҮЙЛ

- 12.1 Учруулсан хохирлыг арилгахтай холбогдсон хууль тогтоомжид заасан үндэслэлээр хоёр тал харилцан тохиролцож гэрээг хугацаанаас нь өмнө цуцалж болно.
- 12.2 Талууд нөгөө талын бичгэн зөвшөөрөлгүйгээр энэхүү гэрээгээр хүлээсэн эрхээ гуравдагч этгээдэд шилжүүлэхийг хориглоно.
- 12.3 Энэхүү гэрээг 3 /гурав/ хувь үйлдэнэ. Хууль зүйн хувьд тус бүр адил хүчинтэй байна.

ГЭРЭЭ БАЙГУУЛСАН:

ХУДАЛДАН АВАГЧ ТАЛЫГ ТӨЛӨӨЛЖ:
 "ДАРХАН ТӨМӨРЛӨГИЙН ҮЙЛДВЭР" ХХК
 ХУУЛИЙН ХЭЛТСИЙН ДАРГА
 _____ Н.БАТБАЯР

ХУДАЛДАН АВАХ АЖИЛЛАГААНЫ
 ХЭЛТСИЙН ДАРГА
 _____ Б.БАТАА

ҮЙЛДВЭР ТЕХНОЛОГИЙН ХЭЛТСИЙН
 ДАРГА
 _____ Г.МӨНГӨНЦООЖ

АХЛАХ НЯГТЛАН БОДОГЧ
 _____ Т.УЯНГА

Утас, факс: 976-7555-001
 Хаяг: Монгол улс, Дархан-Уул аймаг
 Дархан сум 16-р баг, өөрийн байр
 Төв шуудан 906-р хайрцаг
 УБД:1913013001
 И-мэйл/Веб хуудас:
info@dmp.mn, www.dmp.mn

ХУДАЛДАГЧ ТАЛЫГ ТӨЛӨӨЛЖ:
 "БОР-ӨНДӨР" УБУ-ИЙН БФ-ИЙН
 БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НӨХӨН
 СЭРГЭЭЛТИЙН МЭРГЭЖИЛТЭН
 _____

_____ Г.ОДОНТУНГАЛАГ
 ЕРӨНХИЙ ИНЖЕНЕР

_____ П.МАШБАТ
 ЕРӨНХИЙ НЯГТЛАН БОДОГЧ

_____ Б.МӨНХБАЯР

_____ ЗАХИРГААНЫ ХЭЛТСИЙН ДАРГА
 _____ Ж.ЦОГБААТАР

_____ ТЭЗСХ-ИЙН ДАРГА
 _____ Б.ГЭРЭЛТУЯА

_____ ЕРӨНХИЙ МЕХАНИК
 _____ Ж.НЯМСАЙХАН

_____ ХАБЭА-Н ЕРӨНХИЙ МЭРГЭЖИЛТЭН
 _____ Д.БАЯРБАТ

ДОТООД ХЯИАЛТЫН МЭРГЭЖИЛТЭН
Г.БАТХҮҮ

ХУУЛЬЧ

Ж.ЖАВХЛАН-
ЭРДЭНЭ

БОНСХ АХЛАХ МЭРГЭЖИЛТЭН
Б.МӨНХХҮЛЭГ

Утас: 80898194, 95035667

Хаяг: Хэнтий аймгийн Бор-Өндөр сумын 1-
р баг, Үйлдвэрийн гудамж, Бор-Өндөр
УБҮ-ийн байр

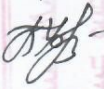
УБД: 9019029071

И-мэйл/Веб хуудас:

Bor-undur@monros.mn

БАТЛАВ.
УЦУОШТ-ИЙН ДАРГА

 Б.ХЭРЛЭНЧИМЭГ
2023 оны 05 сар 29 өдөр

БАТЛАВ.
БОР-ӨНДӨР УБУ-ИЙН ЗАХИРАЛ

 Б.МАГСАРЖАВ
2023 оны..... сар ..... өдөр

АЖИЛ ГҮЙЦЭТГЭХ ГЭРЭЭ

№ BV-2023-03-06

2023 он 05 сар 31 өдөр

Чингис хот

Монгол Улсын Иргэний хуулийн 343-358 дугаар зүйлийг удирдлага болгон энэхүү гэрээг нэг талаас захиалагчийг төлөөлж “Монголросцветмет” ТӨҮГ-ын харъяа “Бор-Өндөр” УБУ-ийн Байгаль орчин, нөхөн сэргээлт хариуцсан ахлах мэргэжилтэн Б.Мөнххүлэг /цаашид захиалагч гэх/, нөгөө талаас Хэнтий аймгийн УЦУОШТөвийн БОШЛ-ын эрхлэгч, инженер Б.Ганганбайгал /цаашид гүйцэтгэгч гэх/ нар харилцан тохиролцож байгуулав.

1. Нийтлэг үндэслэл

- 1.1. Гүйцэтгэгч байгууллага нь захиалагч байгууллагын хүсэлтээр 2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд заасан орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу орчны шинжилгээний дээжийг авна.
- 1.2. Гүйцэтгэгч байгууллага нь дараахи үзүүлэлтээр шинжилгээг хийж дурьдсан хугацаанд үр дүнг хүргүүлнэ.

Дээжийн нэр	Үзүүлэлтүүд	Тодорхойлох арга	Хяналтын цэгийн тоо
Агаарын чанар	Хүхэрлэг хий (SO2)	20 минут автомат анализатор	12
	Азотын давхар исэл (NO2)	20 минут автомат анализатор	
	Тоосонцор PM ₁₀	24 цаг автомат анализатор	4
	Тоосонцор PM _{2.5}	24 цаг автомат анализатор	
Хөрсний чанар	Хими чанар	Тооцооны болон бусад аргууд	9
Усны чанар	Хими чанар	Тооцооны болон бусад аргууд	12
Цацраг	Тунгийн түвшин хэмжих	Шууд хэмжлийн багажаар	8
Бэлчээрийн ургамлан нөмрөг	Төлөв байдал	Шугман цэгийн болон үнэлгээний аргаар	4

- 1.3. Байгаль орчны хяналт шинжилгээний ажлын үнэ /төлбөрийг БОАЖЯ-ны сайдын 2019 оны 05.06 өдрийн А/164 тоот тушаалаар батлагдсан журмыг баримтлан тогтооно.

А. Агаарын чанар

№	Тодорхойлох үзүүлэлт	Үнэ /төгрөг/
1	Хүхэрлэг хий (SO ₂)	12500
2	Азотын давхар исэл (NO ₂)	12500
Нийт		25000

Б. Агаар дахь тоосонцорын хэмжээ

№	Тодорхойлох үзүүлэлт	Үнэ /төгрөг/
1	Тоосонцор PM ₁₀	25000
2	Тоосонцор PM _{2,5}	25000
Нийт		50000

В. Хөрсний чанар

№	Тодорхойлох үзүүлэлт	Үнэ /төгрөг/
1	Анхан шатны боловсруулалт	8000
2	Урвалын орчин /рН/	3000
3	Чийг	6500
4	Ялзмаг	10500
5	Аммоний азот (NH ₄)	8900
6	Нитратын азот (NO ₃)	8500
7	Сульфатын ион (SO ₄)	5500
8	Эрдэс фосфор (PO ₄)	6000
Нийт		56900

Г. Усны чанар

№	Тодорхойлох үзүүлэлт	Үнэ /төгрөг/
1	Усан орчин /рН/	1500
2	Цахилгаан дамжуулах чанар /Ес/	1500
3	Жинлэгдсэн бодис	5000
4	Ууссан хүчилтөрөгч	3500
5	Биохимийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч	17000
6	Переманганатын исэлдэх чанар	5500
7	Хатуулаг	1500
8	Кальцийн ион	1500
9	Магнийн ион	1000
10	Натри+Калийн ион	1000
11	Гидрокарбонатын ион	2500
12	Хлорын ион	2500
13	Сульфатын ион	3500
14	Эрдэсжилт	1500
15	Аммонийн азот	3500

16	Нитритийн азот	3000
17	Нитратын азот	4000
18	Эрдэс фосфор	2500
19	Төмөр	2500
20	Фтор	2500
Нийт		65500

Д. Бэлчээрийн нөмрөг, төлөв байдлын ажиглалт

№	Тодорхойлох үзүүлэлт	Үнэ /төгрөг/
1	Бэлчээрийн ургамлын голлох зүйлийн бүрдэл	25000
2	Бэлчээрийн ургамлын бүрхэцийн хэмжээ	10000
3	Бэлчээрийн ургамлын өндөр, ургац	25000
4	Бэлчээрийн талхлагдалт, хөрсний элэгдэл эвдрэлийн үнэлгээ	15000
5	Дүгнэлт	15000
Нийт		90000

Ж. Цацраг

№	Тодорхойлох үзүүлэлт	Үнэ /төгрөг/
1	Цацрагийн тунгийн түвшин хэмжих	5000

1.4. Гэрээний хугацаа

- Ажил гүйцэтгэх ерөнхий хугацаа- 2023 оны 05-06 дугаар сар
- Ажил эхлэх хугацаа - 2023 оны 05 дугаар сар 25
- Ажил дуусах хугацаа- 2023 оны 06 дугаар сар 25

2. Захиалагчийн эрх үүрэг

- 2.1. Захиалагч нь ажил гүйцэтгэхэд шаардагдах нөхцөлийг бүрдүүлж өгнө. Үүнд:
  - Шинжилгээний сорьц авах объект нь УЦУОШТ-ны БОШЛ-аас 5 км-с хол зайд байрладаг бол унаагаар хангах.
  - Сорьц авах шаардлагатай бүс газарт саадгүй нэвтрүүлэх
  - Сорьц авах багаж, төхөөрөмжийг ажиллуулахад шаардлагатай цахилгааны эх үүсвэрээр хангах
- 2.2. Хөдөө орон нутагт ажиллах бол ажиллах хугацааны унаа, хоол, байрны зардлыг бүрэн хариуцна.
- 2.3. Дээж авах үед ажилтны хөдөлмөр хамгаалал, эрүүл ахуйн дэглэмийг баримталж аюулгүй ажиллагааны зөвлөгөө, хамгаалах хувцас, хэрэглэлээр хангах.
- 2.4. Гүйцэтгэгч хүссэн тохиолдолд шинжилгээ хийлгэх объектийн талаархи мэдээлэл өгөх.
- 2.5. Гүйцэтгэгчийн ажил үйлчилгээний явцад хяналт тавих

2.6. Захиалагч байгууллага гэрээ байгуулсаны дараа ажил эхлэхийн өмнө шинжилгээний үнэ, ажиллах ажилтны унаа, томилолтын зардлыг бүрэн шилжүүлсэн байна.

3. Гүйцэтгэгчийн эрх, үүрэг

- 3.1. Тухайн байгууллагын 2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу сорьц авч шинжилгээ хийнэ.
- 3.2. Сорьц авч, шинжилгээ хийх ажлыг мэргэжлийн ажилтнаар биечлэн гүйцэтгүүлнэ.
- 3.3. Сорилын дүнг гэрээнд заасан хугацаанд захиалагчид гаргаж өгөх
- 3.4. Сорьц авах объектэд ажиллах нөхцөл, хөдөлмөр хамгаалал, эрүүл ахуйн шаардлага хангахыг шаардах
- 3.5. Захиалагч ажлын үр дүнг хугацаанд нь авах үүргээ биелүүлээгүй бол ажлын үр дүнг хүлээн авсанд тооцож хөлс төлөхийг захиалагчаас шаардах эрхтэй.
- 3.6. Захиалагч гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүйгээс шалтгаалж захиалагчид учирсан хохирлыг гүйцэтгэгч хариуцахгүй.

4. Ажлын хөлс, төлбөр тооцоо

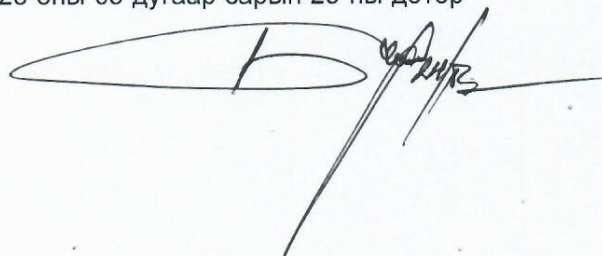
- 4.1. Гэрээгээр гүйцэтгэх ажлын нэгж объектоос дээж авч шинжилгээ хийсний нийт төлбөр болох 2,378.100 төгрөг /үсгээр/ Хоёр сая гурван зуун далан найман мянга нэг зуу байна.

Шинжилгээний дээж авах байршлын тоо, үнэлгээ /Урьдчилсан байдлаар/

№	Шинжилгээний сорьц авах байршил /Хаяг/	Шинжилгээний сорьцийн тоо					
		Ус	Хөрс	Агаар	Цацраг	Тоосонцор	Бэлчээрийн ургамлан нөмрөг
1	Бор-Өндөр УБҮ	8	7	10	6	3	4
2	Баргилтын уурхай	4	2	2	2	1	2
Нийт тоо		12	9	12	8	4	6
Үнэ /төгрөг/	Нэгж	65,500	56,900	25,000	5000	50,000	90,000
	Бүгд	786,000	512,100	300,000	40,000	200,000	540,000

Дүн- 2,378.100 төгрөг

- 4.2. Ажил гүйцэтгэсний төлбөр 2,378.100 төгрөг /үсгээр/ Хоёр сая гурван зуун далан найман мянга нэг зуу төгрөг 2023 оны 05 дугаар сарын 25-ны дотор

манай байгууллагын Төрийн сан банк **100180013015** тоот дансанд шилжүүлсэн байна.

4.3. Гүйцэтгэгч ажилтанд гэрээгээр ажил гүйцэтгэх хөлс 900,000 /Есөн зуун мянган төгрөг/-ийг /Хавсралтанд заасны дагуу/ захиалагч тал манай байгууллагын Төрийн сан банк **100180013402** тоот дансанд шилжүүлсэн байна.

4.4. Гэрээт ажлын шатахууны зардал /нэг талын/ 164,120 /Нэг зуун жаран дөрвөн мянга нэг зуун хорин мянган / төгрөгийг Хэнтий аймаг НИК – Петровисын ХААН банк **5750691575** дансанд “УЦУОШТ-ийн шинжилгээний шатахуун” утгаар бэлэн бусаар шилжүүлнэ. Буцах шатахууныг тооцоогүй.

5. Талуудын хүлээх хариуцлага

5.1. Гүйцэтгэгч ажлыг хугацаанд нь гүйцэтгээгүй бол хугацааг хэтрүүлсэн хоног тутамд 0.05 хувийн алданги төлнө.

5.2. Захиалагч төлбөрөө гэрээнд заасан хугацаанаас хэтрүүлсэн хоног тутамд 0.05 хувийн алданги төлнө.

5.3. Гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүйгээс учруулсан хохирлыг гэм буруутай тал нь хохирогч талдаа нөхөн төлөх үүрэгтэй.

5.4. Гэрээг 2 хувь үйлдэх ба талууд 1 хувийг хадгална.

6. Бусад заалт

6.1. Гэрээ байгуулсан өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно.

6.2. Гэрээний хугацаа, нөхцөл байдлын талаар өөрчлөлт оруулахаар бол хоёр тал харилцан тохиролцож шийдвэрлэнэ.

6.3. Талуудын хооронд маргаан гарвал талууд үл маргах журмаар шийдвэрлэх ба маргаанаа шийдвэрлэж чадахгүйд хүрвэл /шүүх арбитр/-аар шийдвэрлүүлнэ.

7. Гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журам

Ажил гүйцэтгэх явцад гэрээнд оруулсан аливаа нэмэлт, өөрчлөлт нь зөвхөн бичгээр хийгдэж талуудын гарын үсэг зурснаар хүчин төгөлдөр болно.

Учруулсан хохирлыг арилгахтай холбогдсон хууль тогтоомжид заасан үндэслэлээр 2 тал харилцан тохиролцож гэрээг хугацаанаас нь өмнө цуцалж болно.

ГЭРЭЭ БАЙГУУЛСАН:

ХЭНТИЙ АЙМГИЙН
УЦУОШТ-ИЙН БОШЛ-ЫН
ЭРХЛЭГЧ, ИНЖЕНЕР

БОР-ӨНДӨР УБУ-ИЙН
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НӨХӨН
СЭРГЭЭЛТ ХАРИУЦСАН
АХЛАХ МЭРГЭЖИЛТЭН

Б.ГАНГАНБАЙГАЛ

Б.МӨНХХҮЛЭГ

УТАС: 98092200, 93028633

УТАС: 85000111, 80898194

ХАЯГ:
ХЭРЛЭН СУМ 2 БАГ
ТЭМҮҮЖИНГИЙН ГУДАМЖ
Н-13

ХАЯГ:
ХЭНТИЙ БОР-ӨНДӨР СУМ
1-Р БАГ, ҮЙЛДВЭРИЙН
ГУДАМЖ

ТАНИЛЦСАН:

ЕРӨНХИЙ ИНЖЕНЕР

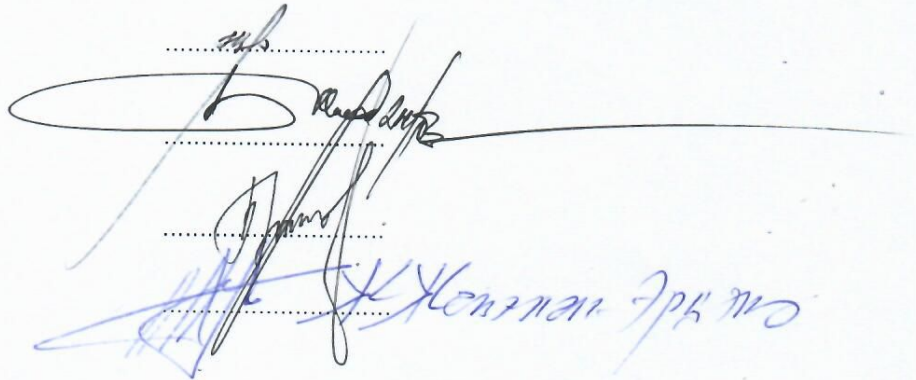

ЗХ-ИЙН ДАРГА

ЕРӨНХИЙ НЯ-БО

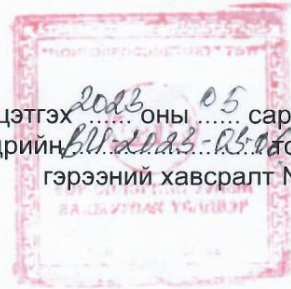
ТЭЗСХ-ИЙН ДАРГА

ХУУЛЬЧ

Ажил гүйцэтгэх 2023 оны 05 сарын
31-өдрийн 61.2023-05.01 тоот
гэрээний хавсралт №1

1. Гэрээт ажлын хөлс

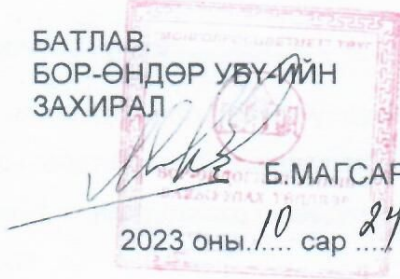
№	Ажилтаны нэр	Албан тушаал	Үйл ажиллагааны чиглэл	Хоног	Гэрээт ажлын хөлс	
					1 хоног	Нийт
1	Б.Ганганбайгал	БОШЛ-ийн эрхлэгч, инженер	Ус, хөрс, агаарын шинжилгээ	4	45000	180000
2	Б.Эрдэнэцэцэг	БОШЛ-ын техникч	Ус, хөрс, агаарын шинжилгээ	4	45000	180000
3	Ч.Уранчимэг	ХААЦУ-ын инженер	Бэлчээрийн ажиглалт	4	45000	180000
4	Д.Ариунтуяа	ХААЦУ-ын судалгааны инженер	Бэлчээрийн ажиглалт	4	45000	180000
5	Д. Ганзориг	УЦУОШТ-ын жолооч	Жолооч	4	45000	180000
Нийт					900000 төгрөг	

2. Шатахууны зардал /1 талын шатахуун/

№	Маршрут		Зай /км/	Шатахууны хэмжээ		Шатахууны үнэ ₮ ДТ	
	Хаанаас	Хаана		норм	Нийт	Нэгжийн үнэ ₮	Нийт үнэ ₮
1	Чингис хот	Бор өндөр	200	22	44	3730	164.120
Нийт			200			164.120 төгрөг	

БАТЛАВ.
БОР-ӨНДӨР УБУ-ИЙН
ЗАХИРАЛ

АЖИЛ ГҮЙЦЭТГЭХ ГЭРЭЭ

№ Вн-2023-03-17

2023 он 10 сар 24 өдөр

Улаанбаатар хот

Монгол Улсын Иргэний хуулийн 343-358 дугаар зүйлийг удирдлага болгон энэхүү гэрээг нэг талаас захиалагчийг төлөөлж "Монголросцветмет" ТӨҮГ-ын харъяа "Бор-Өндөр" УБУ-ийн Байгаль орчин, нөхөн сэргээлт хариуцсан ахлах мэргэжилтэн Б.Мөнххүлэг /цаашид захиалагч гэх/, нөгөө талаас Байгаль орчны мэргэжлийн байгууллага "Гурван орчил мандал" ХХК-ийн мэргэжилтэн Б.Баярбат /цаашид гүйцэтгэгч гэх/ нар харилцан тохиролцож байгуулав.

1. Нийтлэг үндэслэл

- 1.1. Гүйцэтгэгч байгууллага нь захиалагч байгууллагын хүсэлтээр 2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд заасан орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу агаарын хийн болон тоосонцор, дуу шуугианы түвшин, хөрс, усны ерөнхий хими физик шинж чанар, хүнд элементүүдийн шинжилгээ, ургамлан бүрхэвчийн хэмжилт хийж гүйцэтгэн тайлан боловсруулна.
- 1.2. Гүйцэтгэгч байгууллага нь дараах үзүүлэлтээр шинжилгээг хийж дурьдсан хугацаанд үр дүнг хүргүүлнэ.

№	Төслийн талбай	Үзүүлтүүд (ширхэг)			
		Агаар	Ус	Хөрс	Ургамал
1	Бор-Өндөрийн УБУ	12	8	11	5
2	Бор-Өндөрийн хими лаборатори	2	1	4	1
3	Энгийн найрлагатай тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулах	3	1	1	1
4	Баргилтын төмрийн хүдрийн орд	6	4	2	2
5	Зүүн цагаан дэлийн хайлуур жоншны орд	4	1	4	2
Нийт		27	15	24	11

1.3. Гэрээний хугацаа

- Ажил гүйцэтгэх ерөнхий хугацаа- 2023 оны 10-11 дүгээр сар
- Ажил эхлэх хугацаа - 2023 оны 10 дугаар сарын 16
- Ажил дуусах хугацаа- 2023 оны 11 дүгээр сарын 16

2. Захиалагчийн эрх үүрэг

- 2.1. Захиалагч нь ажил гүйцэтгэхэд шаардагдах нөхцөлийг бүрдүүлж өгнө. Үүнд:
  - Сорьц авах шаардлагатай бүс газарт саадгүй нэвтрүүлэх
  - Сорьц авах багаж, төхөөрөмжийг ажиллуулахад шаардлагатай цахилгааны эх үүсвэрээр хангах
- 2.2. Дээж авах үед ажилтны хөдөлмөр хамгаалал, эрүүл ахуйн дэглэмийг баримталж аюулгүй ажиллагааны зөвлөгөө, хамгаалах хувцас, хэрэглэлээр хангах.
- 2.3. Гүйцэтгэгч хүссэн тохиолдолд шинжилгээ хийлгэх объектийн талаарх мэдээлэл өгөх.
- 2.4. Гүйцэтгэгчийн ажил үйлчилгээний явцад хяналт тавих
- 2.5. Захиалагч байгууллага гэрээт ажлын төлбөрийг тайланг хүлээн авснаас хойш ажлын 5 хоногийн дотор шийдвэрлэх

3. Гүйцэтгэгчийн эрх, үүрэг

- 3.1. Тухайн байгууллагын 2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу сорьц авч шинжилгээ хийж талбай тус бүр дээр тайлан боловсруулна.
- 3.2. Захиалгат ажлыг гэрээнд заасан хугацаанд чанартай хийж гүйцэтгэх, хүлээлгэн өгөх.
- 3.3. Сорилын дүнг гэрээнд заасан хугацаанд захиалагчид гаргаж өгөх
- 3.4. Сорьц авах объектэд ажиллах нөхцөл, хөдөлмөр хамгаалал, эрүүл ахуйн шаардлага хангахыг шаардах
- 3.5. Захиалагч ажлын үр дүнг хугацаанд нь авах үүргээ биелүүлээгүй бол ажлын үр дүнг хүлээн авсанд тооцож хөлс төлөхийг захиалагчаас шаардах эрхтэй.
- 3.6. Захиалагч гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүйгээс шалтгаалж захиалагчид учирсан хохирлыг гүйцэтгэгч хариуцахгүй.

4. Ажлын хөлс, төлбөр тооцоо

- 4.1. Гэрээгээр гүйцэтгэх ажлын нийт төлбөр 14,300,000.00 (Арван дөрвөн сая гурван зуун мянга) төгрөг байна. Уг төлбөрийг нэхэмжлэхийн дагуу /Данс эзэмшигч: Гурван Орчил Мандал ХХК, дансны дугаар: Худалдаа хөгжлийн банк, 452650998 тоот данс/ ажил хүлээн авснаас хойш ажлын 5 хоногийн дотор шилжүүлэх

5. Талуудын хүлээх хариуцлага

- 5.1. Гүйцэтгэгч ажлыг хугацаанд нь гүйцэтгээгүй бол хугацааг хэтрүүлсэн хоног тутамд 0.05 хувийн алданги төлнө.
- 5.2. Захиалагч төлбөрөө гэрээнд заасан хугацаанаас хэтрүүлсэн хоног тутамд 0.05 хувийн алданги төлнө.
- 5.3. Гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүйгээс учруулсан хохирлыг гэм буруутай тал нь хохирогч талдаа нөхөн төлөх үүрэгтэй.
- 5.4. Гэрээг 2 хувь үйлдэх ба талууд 1 хувийг хадгална.

6. Бусад заалт

- 6.1. Гэрээ байгуулсан өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно.
- 6.2. Гэрээний хугацаа, нөхцөл байдлын талаар өөрчлөлт оруулахаар бол хоёр тал харилцан тохиролцож шийдвэрлэнэ.
- 6.3. Талуудын хооронд маргаан гарвал талууд үл маргах журмаар шийдвэрлэх ба маргаанаа шийдвэрлэж чадахгүйд хүрвэл /шүүх арбитр/-аар шийдвэрлүүлнэ.

7. Гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журам

Ажил гүйцэтгэх явцад гэрээнд оруулсан аливаа нэмэлт, өөрчлөлт нь зөвхөн бичгээр хийгдэж талуудын гарын үсэг зурснаар хүчин төгөлдөр болно.

Учруулсан хохирлыг арилгахтай холбогдсон хууль тогтоомжид заасан үндэслэлээр 2 тал харилцан тохиролцож гэрээг хугацаанаас нь өмнө цуцалж болно.

ГЭРЭЭ БАЙГУУЛСАН:

"ГУРВАН ОРЧИЛ МАНДАЛ"
ХХК-ИЙН МЭРГЭЖИЛТЭН

Б. Баярбат.

Б.БАЯРБАТ

УТАС: 91020792, 98333223

БОР-ӨНДӨР УБУ-ИЙН
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НӨХӨН
СЭРГЭЭЛТ ХАРИУЦСАН
АХЛАХ МЭРГЭЖИЛТЭН

Б.МӨНХХҮЛЭГ

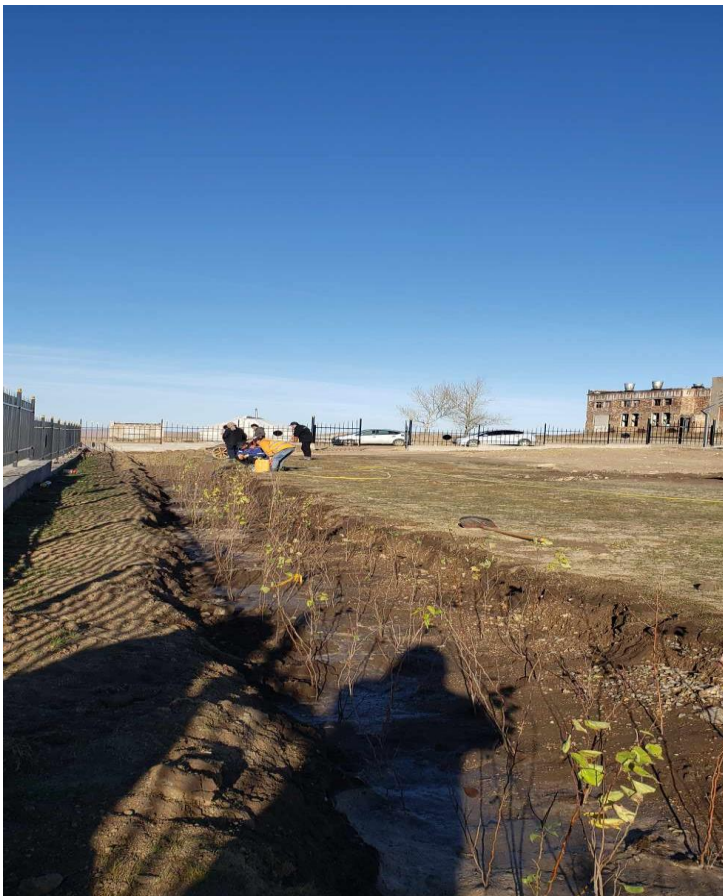
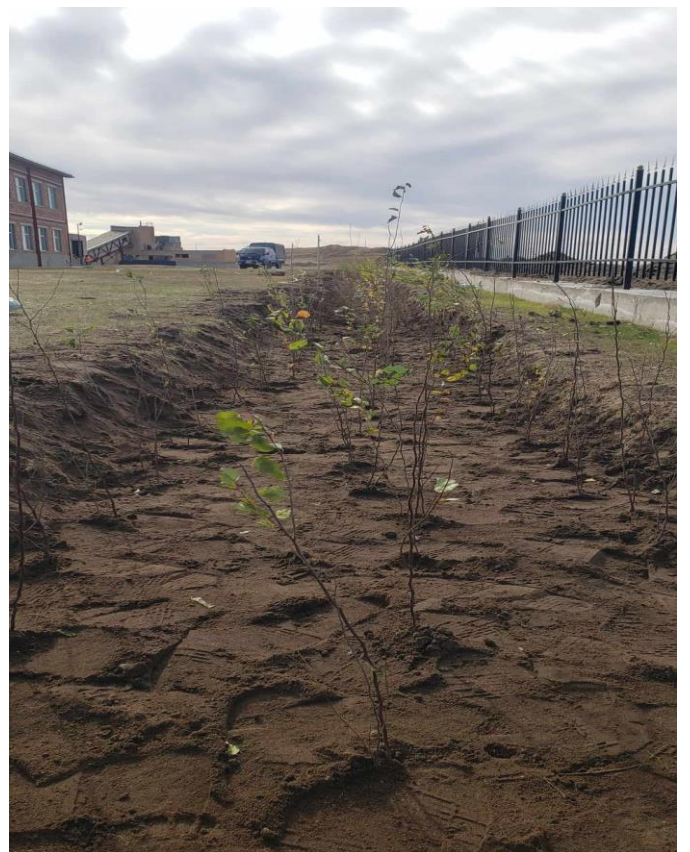
УТАС: 85000111, 80898194

ХАЯГ:
УЛААНБААТАР ХОТ,
БАЯНЗҮРХ ДҮҮРЭГ
39-125 ТООТ

ХАЯГ:
ХЭНТИЙ БОР-ӨНДӨР СУМ
1-Р БАГ, ҮЙЛДВЭРИЙН
ГУДАМЖ

Хавсралт-7 Бэрх тариалалт хийсэн зураг

Хавсралт-8 ХАБЭА-ийн сургалт

